

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI KONSTITUSİYA MƏHKƏMƏSİ

KMM

KONSTITUSİYA MƏHKƏMƏSİNİN MƏLUMATI

Bakı – 2023

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ KONSTITUSİYASI AZƏRBAYCAN
RESPUBLİKASINDA ƏN YÜKSƏK HÜQUQİ QÜVVƏYƏ MALİKDİR**

**Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının
149-cu maddəsinin I hissəsi**

Təsisçi

Azərbaycan Respublikasının
Konstitusiya Məhkəməsi

1999-cu ildən nəşr olunur

Səksən səkkizinci buraxılış

Redaksiya heyəti:

Fərhad Abdullayev (sədr)
Rauf Quliyev
Dürdanə Məmmədova
Tural Aslanov
Anar Hacızadə
Nəzrin Paşayeva
İntiqam Eyvazov

Baş redaktor

Dürdanə Məmmədova

Redaksiyanın ünvanı:

Az1001, Bakı şəhəri, Gənclər meydanı, 1.
Tel: (99412) 492-62-86, 492-98-49
Faks: (99412) 492-86-41

MÜNDƏRİCAT

I hissə

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun Qərarları

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 18-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 70 və 79-cu maddələri baxımından şərh edilməsinə dair 8 dekabr 2021-ci il tarixli qərar.....	5
Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 34-1 və 156.2-ci maddələrinin həmin Məcəllənin 30.2, 610-618-ci maddələri ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair 22 dekabr 2021-ci il tarixli qərar.....	34
Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndinin şərh edilməsinə dair 12 yanvar 2022-ci il tarixli qərar.....	58
II hissə	
Tədbirlər, Görüşlər, Səfərlər	86

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ADINDAN

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI KONSTITUSIYA MƏHKƏMƏSİ PLENUMUNUN Q Ə R A R I

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 18-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 70 və 79-cu maddələri baxımından şərh edilməsinə dair

8 dekabr 2021-ci il

Bakı şəhəri

Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu Fərhad Abdullayev (sədr), Sona Salmanova, Humay Əfəndiyeva, Rövşən İsmayılov, Ceyhun Qaracayev, Rafael Qvaladze, Mahir Muradov, İsa Nəcəfov və Kamran Şəfiyevdən (məruzəçi-hakim) ibarət tərkibdə,

məhkəmə katibi Fəraid Əliyevin iştirakı ilə,

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsinə, “Konstitusiya Məhkəməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 27.2 və 33-cü maddələrinə və Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Daxili Nizamnaməsinin 39-cu maddəsinə müvafiq olaraq, xüsusi konstitusiya icraatının yazılı prosedur qaydasında keçirilən məhkəmə iclasında Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin müraciəti əsasında Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 18-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 70 və 79-cu maddələri baxımından şərh edilməsinə dair konstitusiya işinə baxdı.

İş üzrə hakim K.Şəfiyevin məruzəsini, maraqlı subyektlərin nümayəndələri Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının sədri T.Muxtarovun və Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Aparatının sektor müdiri K.Paşayevanın, mütəxəssislər Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının sədri H.Nəsibovun, Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin rəisi O.İsayevin və

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi Q.Babayevin mülahizələrini və iş materiallarını araşdırıb müzakirə edərək, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu

M Ü Ə Y Y Ə N E T D İ:

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsinə (bundan sonra – Konstitusiya Məhkəməsi) müraciət edərək Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra – Cinayət Məcəlləsi) 18-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 70 və 79-cu maddələri baxımından şərh edilməsini xahiş etmişdir.

Müraciətdən görünür ki, T.Əliyeva Şəmkir Rayon Məhkəməsinin 13 dekabr 2016-cı il tarixli hökmü ilə Cinayət Məcəlləsinin 177.2.2, 177.2.3 və 177.2.4-cü maddələri ilə təqsirli bilinərək 3 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, barəsində Cinayət Məcəlləsinin 70-ci maddəsi tətbiq edilməklə 1 il sınaq müddəti müəyyən edilmişdir.

Şəmkir Rayon Məhkəməsinin 25 aprel 2018-ci il tarixli hökmü ilə T.Əliyeva Cinayət Məcəlləsinin 177.2.3 və 177.2.4-cü maddələri ilə təqsirli bilinərək 3 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, barəsində olan hökmün icrası Cinayət Məcəlləsinin 79.1-ci maddəsinə əsasən təxirə salınmışdır.

Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinin 23 aprel 2019-cu il tarixli hökmü ilə T.Əliyeva Cinayət Məcəlləsinin 177.2.2, 177.2.3, 29, 177.2.2 və 29, 177.2.3-cü maddələri ilə təqsirli bilinərək 4 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir. Həmin hökmə T.Əliyeva əvvəllər iki dəfə qəsdən cinayət törətməyə görə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edildiyindən, onun əməlində cinayətlərin təhlükəli residivinin olması müəyyən edilmişdir.

Bundan sonra T.Əliyeva Şəmkir Rayon Məhkəməsinin 29 yanvar 2020-ci il tarixli hökmünə əsasən Cinayət Məcəlləsinin 177.2.3-cü maddəsi ilə təqsirli bilinərək 3 il 6 ay müddətinə, həmin Məcəllənin 325-ci maddəsi ilə təqsirli bilinərək 4 ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, Cinayət Məcəlləsinin 66.2-ci maddəsinə əsasən ona 3 il 9 ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edilmişdir. Cinayət Məcəllə-

sinin 66.5-ci maddəsinə əsasən Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinin 23 aprel 2019-cu il tarixli hökmü ilə T.Əliyevaya təyin edilmiş 4 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası yeni hökm üzrə təyin edilmiş 3 il 9 ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası ilə qismən birləşdirilməklə üzərində qəti olaraq 4 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılmışdır. Şəmkir Rayon Məhkəməsi yenə də T.Əliyevanın əməlinə cinayətlərin təhlükəli residivinin olmasını nəzərə alaraq ona Cinayət Məcəlləsinin 65.2-ci maddəsinin tələblərinə uyğun cəza təyin etmişdir.

Müraciətdənin qənaətinə görə, əgər şəxs əvvəllər iki dəfə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, lakin Cinayət Məcəlləsinin 70-ci və ya 79-cu maddələrinin tətbiqi nəticəsində həmin cəzanı real olaraq çəkməmişdirsə, üçüncü dəfə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilməsinə baxmayaraq əvvəllər təyin edilmiş azadlıqdan məhrum etmə cəzasını real olaraq çəkmədiyindən onun əməlinə cinayətlərin təhlükəli residivi (və ümumiyyətlə cinayətlərin residivi) olmayacaqdır.

Müraciətdə o da qeyd edilmişdir ki, T.Əliyeva barəsində Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinin 23 aprel 2019-cu il tarixli hökmündən görünür ki, həmin məhkəmə məhkumun ibtidai istintaq və məhkəmə baxışı dövründə həbsdə və ev dustaqlığında olduğu 5 ay 1 gün müddəti hökmlərin məcmusu üzrə qəti cəzadan çıxmaq əvəzinə, səhvən özünün baxdığı iş üzrə təyin etdiyi cəzadan çıxmaqla cinayət qanununun tətbiqində səhvə yol vermişdir.

Bu səbəbdən, Şəmkir Rayon Məhkəməsinin 29 yanvar 2020-ci il tarixli hökmü məhkum barəsində sonuncu hökm olaraq həm cinayətlərin məcmusu, həm də hökmlərin məcmusu üzrə cəza təyin etmə qaydalarına uyğun çıxarıldığından, həmin hökm çıxarılmakən Cinayət Məcəlləsinin 66.5 və 67-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş qəti cəzanın təyin edilməsi qaydaları gözlənilməli, yəni Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinin 23 aprel 2019-cu il tarixli hökmündə yol verilmiş səhv Şəmkir Rayon Məhkəməsi tərəfindən aradan qaldırılmalı idi.

Müraciətdən hesab edir ki, Cinayət Məcəlləsinin 66.5 və 67-ci maddələri tətbiq edilərkən qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə hökmü ilə müəyyən edilmiş cəza çəkmə müddətlərinin hesablanmasına münasibət bildirilməsi və yol verilmiş yanlışlığın qəbul edilən qərarla (hökmdə) düzəldilməsi məhkəmənin səlahiyyətləri daxilindədir.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi təqsirləndirilən şəxsin hüquq və azadlıqlarının qorunması, habelə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməsi məqsədi ilə Konstitusiya Məhkəməsinə müraciət edərək, Cinayət Məcəlləsinin 70-ci maddəsinə əsasən təyin olunmuş azadlıqdan məhrum etmə cəzası şərti tətbiq edilmiş və ya həmin Məcəllənin 79-cu maddəsinə əsasən azadlıqdan məhrum etmə cəzasının çəkilməsi təxirə salınmış şəxslərin yenidən qəsdən cinayət törətdiklərinə görə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunduqları halda, Cinayət Məcəlləsinin 18-ci maddəsinə müvafiq olaraq cinayətlərin residivinin yaranıb-yaranmaması, habelə Cinayət Məcəlləsinin 66.5 və 67.1-ci maddələrinə əsasən cinayətlərin məcmusu və yaxud hökmlərin məcmusu qaydasında cəza təyin edilərkən cəzanın təyin edilməsi ilə bağlı əvvəlki hökmdə yol verilmiş səhvi şəxsin törətdiyi yeni cinayət üzrə işə baxan məhkəmənin düzəltmək səlahiyyətinin olub-olmaması məsələlərinə aydınlıq gətirilməsini xahiş etmişdir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu müraciətdə qaldırılan məsələlərlə əlaqədar, ilk növbədə, cinayət qanunvericiliyinin şərti məhkum etmə və cəzanın çəkilməsinin təxirə salınması institutlarının mahiyyətinin, habelə məhkumluq və cinayətlərin residivi anlayışlarının hüquqi məzmununun bir daha nəzərdən keçirilməsini zəruri hesab edir.

Cinayət qanunvericiliyində məhkumun təyin edilmiş cəzanı çəkmədən, xüsusi qaydada islah olunması vasitələrindən biri kimi şərti məhkum etmə institutu nəzərdə tutulmuşdur. Cinayət Məcəlləsinin 70-ci maddəsinə əsasən, islah işləri, hərbi xidmət üzrə məhdudlaşdırma, intizam xarakterli hərbi hissədə saxlama və ya müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə növündə cəza təyin edən məhkəmə, məhkumun cəza çəkmədən islah olunmasını mümkün sayırsa, həmin cəzanın şərti olaraq tətbiq edilməsi haqqında qərar çıxara bilər. Məhkəmə şərti məhkum etmə təyin edərkən törədilmiş cinayətin xarakterini, ictimai təhlükəlilik dərəcəsini, məhkumun şəxsiyyətini, habelə cəzanı yüngülləşdirən və ağırlaşdıran halları nəzərə alır. Şərti məhkum etmə təyin edilərkən məhkəmə tərəfindən sınaq müddəti müəyyən olunur. Bu müddət ərzində məhkum öz davranışı ilə islah olunmasını sübut etməlidir. Sınaq müddəti altı aydan beş ilədək müddətə müəyyən edilir. Məhkəmə

şerti məhkum etmə təyin edərkən məhkumun üzərinə onun islah olunmasına kömək edən vəzifələr qoyur.

Şerti məhkum etmə institutunun xarakterik cəhəti ondan ibarətdir ki, şəxs bu zaman cinayət məsuliyyətindən azad olunmur, məhkəmə hökmü ilə təyin olunmuş cəza (islah işləri, hərbi xidmət üzrə məhdudlaşdırma, intizam xarakterli hərbi hissədə saxlama və ya müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə) müəyyən olunmuş xüsusi formada, şerti həyata keçirilir. Yəni bu institut cinayət məsuliyyətinin realizə edilməsinin güzəştli forması kimi çıxış edir.

Cəzanın çəkilməsinin təxirə salınması ilə bağlı qeyd edilməlidir ki, Cinayət Məcəlləsinin 79.1-ci maddəsinə uyğun olaraq, şəxsiyyət əleyhinə ağır və ya xüsusilə ağır cinayət törətməyə görə beş ildən çox müddətə azadlıqdan məhrum etməyə məhkum edilmiş şəxslər istisna olmaqla, məhkəmə məhkum edilmiş hamilə qadınlar və ya on dörd yaşına qədər uşağı olan qadınlar, habelə on dörd yaşına çatmamış uşağını təkbaşına böyüdən kişilər tərəfindən uşaq on dörd yaşına çatanadək cəzanın çəkilməsini təxirə sala bilər. Bu zaman məhkəmə qadının fizioloji vəziyyətini və ya qadının (kişinin) uşağının azyaşlı olmasını nəzərə alaraq təyin edilmiş cəzanın icrasının təxirə salınmasını məqsədəmüvafiq hesab edir.

O da qeyd olunmalıdır ki, sınaq müddətində məhkumun məhkəmə tərəfindən üzərinə qoyulmuş vəzifələri yerinə yetirməməsi, cəzanın çəkilməsinin təxirə salındığı dövrdə isə uşaqdan imtina etməsi və ya uşağı tərbiyə etməkdən boyun qaçırması tətbiq edilmiş tədbirlərin ləğv edilməsi üçün əsasdır.

Məhkumluğun anlayışı Cinayət Məcəlləsinin 83.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur. Həmin maddəyə əsasən, cinayət törətməyə görə məhkum edilmiş şəxs məhkəmənin ittiham hökmü qanuni qüvvəyə mindiyi gündən məhkumluğun götürüldüyü və ya ödənilməsi günə qədər məhkum olunmuş hesab edilir.

Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 83-cü maddəsinin şərh olunması ilə bağlı Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsinin müraciətinə dair” 2009-cu il 25 may tarixli Qərarında qeyd edilmişdir ki, məhkumluq təkcə şəxsin məhkum olunması və ona cəzanın təyin edilməsi faktı ilə şərtləndirilmir. Məhkumluq şəxs tərəfindən təkrarən cinayət törədilərkən cinayət qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş hüquqi nəticələrə səbəb olan məhkumun

hüquqi vəziyyətini ifadə edir. Şəxsdə olan ödənilməmiş və ya götürülməmiş məhkumluq xüsusi, onunla dövlət arasında cinayət-hüquqi tənziqləmə əsasında formalaşan, bu şəxs tərəfindən yeni cinayətlər törədilərkən onun şəxsiyyətinin və törətdiyi cinayətlərin yüksək ictimai təhlükəli kimi qiymətləndirilməsinə xidmət edən ictimai-hüquqi münasibətləri yaradır və buna görə onun barəsində cinayət-hüquqi xarakterli daha ağır tədbirlərin tətbiqini nəzərdə tutur.

Cinayət Məcəlləsinin 18.1-ci maddəsinə görə, qəsdən cinayət törətməyə görə əvvəllər məhkum olunmuş şəxs tərəfindən yenidən qəsdən cinayətin törədilməsi cinayətin residivini yaradır.

Şəxsin əməlinə residivin mövcud olması üçün onun əvvəllər qəsdən cinayət törətməyə görə qanunla müəyyən edilmiş qaydada götürülməmiş və ya ödənilməmiş məhkumluğunun olması və yenidən qəsdən cinayət törətməsi tələb olunur.

Cinayət Məcəlləsinin 18-ci maddəsində törədilən cinayətlərin ağırlıq dərəcəsi və məhkumluğun sayından asılı olaraq residivin sadə, təhlükəli və xüsusilə təhlükəli növləri fərqləndirilmişdir.

Cinayətlərin residivinə görə Cinayət Məcəlləsində göstərilən əsaslarla və hədlərdə daha sərt cəzanın tətbiq edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Belə ki, məhkumluğun ödənilmədiyi və ya götürülmədiyi dövrdə şəxs tərəfindən yenidən qəsdən cinayətin törədilməsi həmin şəxsə cinayət törədilməsinin vərdişə çevirilməsinə, fərdi maraqları ilə cəmiyyətin maraqları arasında davamlı ziddiyyətin olmasına dəlalət edir ki, bu da həmin şəxsin törətdiyi əməlin ictimai təhlükəliliyinə və onun şəxsiyyətinə adekvat qiymətin verilməsini zəruri edir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 18 və 83.1-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair” 2010-cu il 6 sentyabr tarixli Qərarında belə nəticəyə gəlmişdir ki, Cinayət Məcəlləsinin 18.1-ci maddəsinin “məhkum olunmuş şəxs” müddəası həmin Məcəllənin 83.1-ci maddəsinə uyğun olaraq barəsində məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş ittiham hökmü, ödənilməmiş və ya götürülməmiş məhkumluğu olan şəxsi ehtiva edir. Həmin Qərada o da qeyd olunmuşdur ki, şəxsin məhkumluğu ödənilmədən yenidən qəsdən cinayət törətməsi əvvəlki cəzanın islah təsirinin yetərli olmamasına, cəzanın məqsədinə nail olunmamasına, təqsirkarın şəxsiyyətinin yüksək ictimai təhlükəliliyinə

dəlalat etdiyindən qanunverici həmin şəxsə daha sərt cəza tətbiq olunmasını nəzərdə tutmuşdur.

“Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 18.5, 61.1.1 və 65-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair” 2013-cü il 18 mart tarixli Qərarında isə Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd etmişdir ki, cinayətlərin residivi müəyyən edildikdə, Cinayət Məcəlləsinin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində residiv cinayət tərkibinin əlaməti kimi nəzərdə tutulmadığı halda, həmin Məcəllənin 61.1.1-ci maddəsinə əsasən cinayətlərin residivi cəzanı ağırlaşdıran hal kimi nəzərə alınmalı və təqsirləndirilən şəxsə həmin Məcəllənin 65-ci maddəsi tətbiq edilməklə cəza təyin olunmalıdır.

Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun belə nəticəsi ondan irəli gəlir ki, əvvəllər məhkum olunmuş şəxs tərəfindən yeni cinayətin törədilməsi yüksək ictimai təhlükə təşkil edir. Belə ki, bu şəxs barəsində artıq ittihamedicə hökm çıxarılmış və cəza təyin edilmişdir. Dövlətin adından çıxarılmış bu hökmlə cinayət törətmiş şəxsə və onun davranışına mənfi mənəvi-hüquqi qiymət verilmiş, faktiki olaraq gələcəkdə bu cür cinayətkar davranışın yolverilməz olmasına dair xəbərdarlıq edilmişdir. Qəsdən yeni cinayət törətməklə şəxs, ona edilmiş dövlət məcburiyyətinə qarşı aşkar etinasızlıq göstərmiş olur.

Qeyd edilməlidir ki, Cinayət Məcəlləsinin 18-ci maddəsində müəyyən olunmuşdur ki, residivin yaranmasını şərtləndirən şəxsin əvvəllər qəsdən cinayət törətməyə görə məhkum edilməsidir. Qanunverici cinayətlərin residivinin yaranmasını qəsdən cinayət törətməyə görə əvvəllər məhkum olunmuş şəxs tərəfindən təyin edilmiş cəzanın real çəkilməsi ilə şərtləndirməmişdir.

Cinayət Məcəlləsinin 18.4-cü maddəsində residivin müəyyən olunması zamanı nəzərə alınmayan hallar təsbit edilmişdir. Həmin maddəyə görə, böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayətlər, yetkinlik yaşına çatmayanlar tərəfindən törədilmiş cinayətlər, bu Məcəllənin 83-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada götürülmüş və ya ödənilmiş məhkumluqlar və azadlıqdan məhrum etmə ilə bağlı olmayan cəza təyin edilmiş cinayətlərə görə məhkumluqlar residivin müəyyən edilməsi zamanı nəzərə alınmır.

Azadlıqdan məhrum etmə cəzasının şərti tətbiq edildiyi və ya təxirə salındığı hallarda həmin şəxslərin cəzanı real olaraq çəkməməsi səbəbindən statuslarında yaranmış qeyri-müəyyənliklə bağlı

müraciətdənin mövqeyinə dair qeyd olunmalıdır ki, onlar törətdikləri əmələ görə təyin edilmiş cəzanı real olaraq çəkməsələr də, azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunmuş şəxslər hesab olunurlar. Belə ki, hər iki halda barələrində, ilk növbədə, ittihamedicə hökm çıxarılmaqla təqsirləndirilən şəxslər cinayət qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş cəzaya məhkum edilir və hökmün qanuni qüvvəyə minməsi ilə məhkum edilmiş şəxs statusunu əldə edirlər. Lakin məhkəmə onların azadlıqdan məhrum etmə cəzasını real olaraq çəkmədən də islah olunmasını mümkün hesab etdiyindən və ya himayəsində olan azyaşlı uşağın mənafeyi baxımından barələrində şərti məhkum etmə və ya cəzanın çəkilməsinin təxirə salınması barədə qərar qəbul edir. Odur ki, bu institutların azadlıqdan məhrum etmə ilə bağlı olmayan cəza növü kimi qiymətləndirilməsi həmin institutların mahiyyətinə və məqsədinə uyğun gəlmir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumu 2021-ci il 30 aprel tarixli Qərarı ilə “Məhkəmələr tərəfindən cinayət cəzalarının təyin edilməsi təcrübəsi haqqında” 2003-cü il 25 iyun tarixli Qərarına dəyişiklik edərək qeyd etmişdir ki, residivin müəyyən edilməsi zamanı nəzərə alınmayan halları təsbit edən Cinayət Məcəlləsinin 18.4-cü maddəsində əvvəllər həmin Məcəllənin 70-ci maddəsinə əsasən şərti məhkum edilmiş şəxslər xüsusi olaraq göstərilmədiyindən, belə məhkumluq yalnız Cinayət Məcəlləsinin 18.1-ci maddəsində göstərilən şərtlərə cavab vermədikdə (məsələn, şəxs əvvəllər ehtiyatsızlıqdan törədilən cinayətə görə şərti məhkum edildikdə) və yaxud 18.4-cü maddəsində göstərilən hallara aid olduqda (yəni, şəxs əvvəllər yetkinlik yaşına çatmadan törətdiyi cinayətə və yaxud böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayətə görə və yaxud əvvəllər azadlıqdan məhrum etmə ilə bağlı olmayan-islah işləri, hərbi xidmət üzrə məhdudlaşdırma, intizam xarakterli hərbi hissədə saxlama kimi cəzalara şərti məhkum edildikdə) residivin müəyyən edilməsi zamanı nəzərə alınmamalıdır.

Bir daha vurğulanmalıdır ki, şərti məhkum etmə və cəzanın çəkilməsinin təxirə salınması cinayət-hüquqi məsuliyyətin qanunvericilikdə müəyyən edilmiş hallarda və əsaslarla tətbiq edilən güzəştli formasıdır. Qanunverici humanizm prinsipindən çıxış edərək müəyyən kateqoriya şəxslərin cəzanı real olaraq çəkmədən, cəmiyyətdən təcrid edilmədən də islah olunmasını mümkün hesab etdiyi təqdirdə, bu cinayət-hüquqi vasitələrdən istifadə edilməsinin

mümkünlüyünü təsbit etmişdir. Sınaq müddəti və ya cəzanın çəkilməsinin təxirə salındığı dövr üçün qanunvericiliyin əsas tələbi məhkum edilmiş şəxsin üzərinə qoyulmuş vəzifələri yerinə yetirməsi, uşağın təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olması, habelə yeni hüquq pozuntusu törətməkdən çəkinməsi ilə bağlıdır.

Cinayət Məcəlləsinin 83.3-cü maddəsinə görə, şərti məhkum edilmiş şəxslər barəsində sınaq müddəti başa çatdıqda, çəkilməmiş əlavə cəzası olduğu hallarda isə həmçinin əlavə cəza icra olunub qurtardıqda, cəzanın çəkilməsi təxirə salınmış şəxslər barəsində bu Məcəllənin 79.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada cəzadan və ya cəzanın çəkilməmiş hissəsindən azad edildikdə məhkumluq ödənilmiş hesab olunur.

Beləliklə, qəsdən cinayət törətməyə görə faktiki olaraq azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, əməlinə dövlət tərəfindən mənfi mənəvi-hüquqi qiymət verilmiş şəxsin cəzanın çəkilməsinin təxirə salındığı və ya sınaq müddəti dövründə şüurlu şəkildə cinayətə yol verməsi onun şəxsiyyətinin ictimai təhlükəliliyinə və çətin islah olunmasına dəlalət edir. Odur ki, bu şəxslərin məhkumluqları qanunla müəyyən edilmiş qaydada ödənilmədiyi və ya götürülmədiyi müddətdə yenidən qəsdən cinayət törətməsi cinayətlərin residivi kimi qiymətləndirilməlidir.

Qeyd olunanlara əsasən Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu hesab edir ki, Cinayət Məcəlləsinin 18.4-cü maddəsində göstərilən hallar istisna olmaqla, Cinayət Məcəlləsinin 18.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq həmin Məcəllənin 70 və 79-cu maddələri ilə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına şərti məhkum edilmiş və ya azadlıqdan məhrum etmə cəzasının çəkilməsi təxirə salınmış şəxsin yenidən qəsdən cinayət törətməsi cinayətlərin residivini yaradır.

Müraciətdə qaldırılan digər məsələ ilə bağlı qeyd edilməlidir ki, məhkəmə baxışının hədlərini müəyyən edən Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra – Cinayət-Prosessual Məcəlləsi) 318.1-ci maddəsinə əsasən, məhkəmə baxışı zamanı cinayət işinə, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarına və ya xüsusi ittiham üzrə şikayətə yalnız təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülmüş və ya məhkəməyə verilən ittiham daxilində baxılır.

Qeyd olunan maddənin məzmunundan çıxış edərək göstərilməlidir ki, təqsirləndirilən şəxs barəsində cinayət işi üzrə ittihama ba-

xan məhkəmə, məhkəməyə verilmiş məhz həmin ittiham çərçivəsində məsələləri həll etməli, o cümlədən məhkəmə qarşısında irəli sürülmüş ittiham üzrə şəxsin təqsirli bilinməsi, cəzalandırılmasını istisna edən halların olmaması nəticəsinə gəldikdə, məhkəmə qarşısında irəli sürülmüş məhz konkret ittiham çərçivəsindən kənara çıxmayaraq və ona uyğun olaraq təqsirləndirilən şəxsə cəzanın verilməsi məsələsini həll etməli, ondan əvvəl başqa məhkəmə tərəfindən baxılmış ittihamla əlaqədar məsələlərə, o cümlədən həmin ittiham üzrə cəzanın təyin edilməsi məsələsinə müdaxilə etməməlidir. Belə ki, bu məsələlər cinayət-prosessual qanunvericiliyinin normalarına əsasən digər məhkəmənin baxılma predmetini təşkil etmişdir ki, həmin işə baxılmasının nəticəsində də müvafiq hökm çıxarılmışdır.

Cinayət-prosessual qanunvericiliyi məhkəmə tərəfindən hökmdə buraxılmış hər hansı bir səhvin düzəldilməsi səlahiyyətini həmin şəxs barəsində yeni cinayət işi üzrə ittihama baxan və Cinayət Məcəlləsinin 66.5 və ya 67.1-ci maddələrinə uyğun olaraq cəzanın təyin edilməsi məsələsini həll edən məhkəməyə deyil, hökmün apellyasiya və kassasiya qaydasında mübahisləndirilməsi üzrə prosedurları müəyyən etməklə müvafiq apellyasiya və kassasiya instansiyası məhkəmələrinə aid etmişdir.

Belə ki, Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 64.1-ci maddəsinə əsasən, cinayət prosesini həyata keçirən orqanın qüvvəyə minmiş qərarları, habelə göstərişləri, çağırışları və digər qanuni müraciətləri bütün dövlət orqanları, fiziki və hüquqi şəxslər üçün məcburidir və Azərbaycan Respublikasının ərazisində şərtsiz icra edilməlidir.

Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin XLVII fəslinin normaları birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən çıxarılmış və qanuni qüvvəyə minməmiş hökm və qərarlardan apellyasiya qaydasında şikayət və protestlərin verilməsi, həmin hökm və qərarlara yenidən baxılması məsələlərini tənzimləməklə, birinci instansiya məhkəmələrinin hökm və qərarlarını ləğv etmək, onlarda dəyişikliklər etmək səlahiyyətini müvafiq (məhz həmin hökm və qərarlardan verilmiş şikayət və ya protest üzrə işə baxan) apellyasiya instansiyası məhkəməsinə aid etmişdir.

Bundan əlavə qeyd edilməlidir ki, “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 397.1 və 397.2-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair” Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun

2009-cu il 12 may tarixli Qərarına əsasən, qanuni qüvvəyə minməmiş birinci instansiya məhkəməsinin qərarına (o cümlədən hökmə) apellyasiya qaydasında yenidən baxılmasına məhkəmə səhvlərinin düzəldilməsinin vasitəsi kimi baxılmalıdır. Bu növ icraatda məhkəməyəqədər və ya birinci məhkəmə araşdırması zamanı işin hallarının hərtərəfli və tam araşdırılmasına, törədilmiş cinayət əməlinə lazımı cinayət-hüquqi qiymətin verilməsinə və cinayət prosesinin iştirakçılarının hüquqlarının təmin edilməsinə təsir etmiş və ya təsir edə biləcək qanun pozuntusu aşkarlanaraq aradan qaldırılır. Bu isə yuxarı məhkəməyə imkan yaradır ki, birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən qəbul olunmuş qanunsuz və ya əsassız hökmü vaxtında ləğv edərək yeni hökm qəbul etsin. Bununla da qəsdən və ya yanlışlıq üzündən edilmiş pozuntuların nəticəsində yaranan məhkəmə səhvləri düzəldilmiş olur və bu səhvlərin ağır nəticələrinin qarşısı vaxtında alınır.

Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin XLVIII fəslinin normaları isə apellyasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən çıxarılmış hökm və qərarlardan (qanuni qüvvəyə minmiş aktlardan) verilmiş kassasiya şikayəti və kassasiya protestinə kassasiya qaydasında yenidən baxılması, həmin hökm və qərarların ləğv edilməsi və dəyişdirilməsi üzrə səlahiyyətləri kassasiya instansiyası məhkəməsinə aid etmişdir.

Cinayət Məcəlləsinin 66.5-ci maddəsində təsbit edilmiş qaydaya görə cinayət işi üzrə hökm çıxarıldıqdan sonra, məhkumun birinci iş üzrə hökm çıxarılmazdan əvvəl törədilmiş başqa cinayətdə də təqsirli olduğu müəyyən olunarsa, ona eyni qaydalar (cinayətlərin məcmusu) üzrə cəza təyin edilir. Bu halda birinci hökmə əsasən çəkilən cəza qəti cəza müddətinə hesablanır.

Cinayət Məcəlləsinin 67.1-ci maddəsinə görə isə hökmlərin məcmusu üzrə cəza təyin edilərkən, məhkəmə yeni hökm üzrə təyin edilmiş cəzaya əvvəlki hökm üzrə təyin edilmiş cəzanın çəkilməmiş hissəsini tamamilə və ya qismən birləşdirir.

Cinayət Məcəlləsinin 66.5 və 67.1-ci maddələrinin məzmunundan da görünür ki, şəxsin törətdiyi yeni cinayət üzrə işə baxan məhkəmənin səlahiyyəti əvvəlki hökmdə dəyişikliklərin edilməsini nəzərdə tutmur və ondan əvvəlki hökmlə təyin olunmuş cəzadan çıxış etməyi tələb edir.

Beləliklə, yeni cinayət işi üzrə ittihama baxan məhkəmə başqa məhkəmənin hökmünə müdaxilə etmək, o cümlədən həmin şəxsin

əvvəlki əməlinə görə cəzanı yenidən müəyyən etmək səlahiyyətinə malik deyil. Əvvəlki hökmü çıxarmış məhkəmə tərəfindən müəyyən edilmiş cəza nəzərə alınmaqla qəti cəza təyin edilməlidir.

Eyni zamanda Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd etməyi xüsusilə vacib hesab edir ki, hökmdə və ya məhkəmənin digər yekun qərarında hüququn tətbiqi ilə bağlı olmayan, hökmün mahiyyətinə təsir göstərməyən müəyyən səhvlərin, anlaşılmazlıqların və şübhəli məqamların olması mümkündür. Bu kimi hallarda yol verilmiş səhvlərin və anlaşılmazlıqların həll edilməsi məsələsi Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 518-ci maddəsi ilə müəyyən edilmişdir. Qeyd edilən maddəyə əsasən, hökmü və ya digər yekun qərarını çıxarmış məhkəmə onun icrası zamanı yaranan aşağıdakı şübhə və anlaşılmazlıqları məhkumun və ya barəsində cinayət-hüquqi tədbirlər tətbiq edilmiş hüquqi şəxsin nümayəndəsinin ərizəsi, cəzanı və ya cinayət-hüquqi xarakterli digər tədbirləri icra edən müəssisə və ya orqanın təqdimatı əsasında, habelə öz təşəbbüsü ilə həll etmək hüququna malikdir:

- hökmlə müəyyən edilmədiyi halda cəzanın həddini, hüquqi şəxslərə təyin edilmiş cinayət-hüquqi tədbirlərin növlərini və həddini dəqiq müəyyən etmək;
- hökmlə müəyyən edilmədiyi halda azadlıqdan məhrum etmə növündə cəzanın çəkilməli olduğu cəzaçəkmə və ya tərbiyə müəssisəsinin növünü müəyyən etmək;
- hökmlə həll edilmədiyi və ya anlaşılmazlıqla həll edildiyi halda qətimkan tədbiri, məhkəmə xərclərinin bölüşdürülməsi və ya maddi sübutların taleyi haqqında məsələləri həll etmək;
- öz hökmünün və ya digər yekun qərarının başqa anlaşılmazlıqlarını aradan qaldırmaq.

Qeyd olunduğu kimi, hökmlərin məcmusu üzrə cəza təyin edilərkən yeni cinayət işi üzrə ittihama baxan məhkəmə həmin təqsirləndirilən şəxs barəsində qəbul edilmiş əvvəlki məhkəmə hökmü ilə bağlıdır. Belə ki, hökmlərin məcmusu üzrə cəza təyin edilməsi qaydasına görə, məhkəmə yeni hökm üzrə təyin edilmiş cəzaya əvvəlki hökm üzrə təyin edilmiş cəzanın çəkilməmiş hissəsini tamamilə və ya qismən birləşdirir. Əvvəlki hökmdə yol verilmiş səhvlərin isə yeni hökm çıxarılan zaman da aradan qaldırılmaması məhkumun vəziyyətinin ağırlaşdırılmasına, daha artıq müddətə cəzalandırılmasına səbəb ola bilər. Odur ki, yeni cinayət işi üzrə ittihama baxan

məhkəmə maraqlı şəxslərə əvvəlki hökmdə hüququn tətbiqi ilə bağlı olmayan və hökmün mahiyyətinə təsir göstərməyən səhvlərin və anlaşılmazlıqların aradan qaldırılması məqsədi ilə müvafiq məhkəməyə müraciət etməyi izah etməkdə haqlıdır. Bu halda maraqlı şəxslərin ərizəsi və ya məhkəmənin öz təşəbbüsü ilə hökmdə yol verilmiş səhv və anlaşılmazlıqların aradan qaldırılması məqsədilə müvafiq məhkəmə qarşısında məsələ qaldırılmalıdır.

Göstərilənlərə əsasən Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu aşağıdakı nəticələrə gəlir:

– Cinayət Məcəlləsinin 18.4-cü maddəsində göstərilən hallar istisna olmaqla, Cinayət Məcəlləsinin 18.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq həmin Məcəllənin 70 və 79-cu maddələrinə əsasən azadlıqdan məhrum etmə cəzasına şərti məhkum edilmiş və ya azadlıqdan məhrum etmə cəzasının çəkilməsi təxirə salınmış şəxsin yenidən qəsdən cinayət törətməsi cinayətlərin residivini yaradır;

– Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 318-ci maddəsinin, habelə həmin Məcəllənin XLVII və XLVIII Fəsilələrinin normalarının tələblərinə müvafiq olaraq, məhkəmə Cinayət Məcəlləsinin 66.5 və ya 67.1-ci maddələri ilə cəza təyin edərkən digər məhkəmənin hökmünə hər hansı dəyişiklik etmək səlahiyyətinə malik deyil;

– Cinayət Məcəlləsinin 66.5 və ya 67.1-ci maddələri ilə cəza təyin edilərkən əvvəlki hökmdə hüququn tətbiqi ilə bağlı olmayan və hökmün mahiyyətinə təsir göstərməyən səhvlərin və anlaşılmazlıqların aradan qaldırılması məqsədi ilə maraqlı şəxslərin ərizəsi və ya məhkəmənin öz təşəbbüsü ilə müvafiq məhkəmə qarşısında məsələ qaldırılmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsini, “Konstitusiya Məhkəməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 60, 62, 63, 65-67 və 69-cu maddələrini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu

Q Ə R A R A A L D I:

1. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 18.4-cü maddəsində göstərilən hallar istisna olmaqla, Cinayət Məcəlləsinin 18.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq həmin Məcəllənin 70 və 79-cu maddələrinə əsasən azadlıqdan məhrum etmə cəzasına şərti

məhkum edilmiş və ya azadlıqdan məhrum etmə cəzasının çəkilməsi təxirə salınmış şəxsin yenidən qəsdən cinayət törətməsi cinayətlərin residivini yaradır.

2. Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 318-ci maddəsinin, habelə həmin Məcəllənin XLVII və XLVIII Fəsilələrinin normalarının tələblərinə müvafiq olaraq, məhkəmə Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 66.5 və ya 67.1-ci maddələri ilə cəza təyin edərkən digər məhkəmənin hökmünə hər hansı dəyişiklik etmək səlahiyyətinə malik deyil.

3. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 66.5 və ya 67.1-ci maddələri ilə cəza təyin edilərkən əvvəlki hökmdə hüququn tətbiqi ilə bağlı olmayan və hökmün mahiyyətinə təsir göstərməyən səhvlərin və anlaşılmazlıqların aradan qaldırılması məqsədi ilə maraqlı şəxslərin ərizəsi və ya məhkəmənin öz təşəbbüsü ilə müvafiq məhkəmə qarşısında məsələ qaldırılmalıdır.

4. Qərar dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

5. Qərar “Azərbaycan”, “Respublika”, “Xalq qəzeti”, “Bakinski raboçi” qəzetlərində və “Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Məlumatı”nda dərc edilsin.

6. Qərar qətidir, heç bir orqan və ya şəxs tərəfindən ləğv edilə, dəyişdirilə və ya rəsmi təfsir edilə bilməz.

ИМЕНЕМ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**ПОСТАНОВЛЕНИЕ
ПЛЕНУМА КОНСТИТУЦИОННОГО СУДА
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

**О толковании статьи 18 Уголовного кодекса
Азербайджанской Республики с точки зрения
статей 70 и 79 данного кодекса****8 декабря 2021****город Баку**

Пленум Конституционного суда Азербайджанской Республики в составе Фархада Абдуллаева (председатель), Соны Салмановой Умай Эфендиевой, Ровшана Исмаилова, Джейхуна Гараджаева, Рафаэля Гваладзе, Махира Мурадова, Исы Наджафова и Кямрана Шафиева (судья-докладчик),

с участием секретаря суда Фараида Алиева,

в соответствии с частью VI статьи 130 Конституции Азербайджанской Республики, статьями 27.2 и 33 Закона Азербайджанской Республики “О Конституционном суде” и статьей 39 Внутреннего устава Конституционного суда Азербайджанской Республики на основании обращения Гянджинского апелляционного суда рассмотрел в судебном заседании, проведенном в порядке письменной процедуры особого конституционного производства, конституционное дело о толковании статьи 18 Уголовного кодекса Азербайджанской Республики с точки зрения статей 70 и 79 данного кодекса.

Изучив и обсудив доклад судьи К. Шафиева по делу, суждения представителей заинтересованных субъектов. Председателя Уголовной коллегии Гянджинского апелляционного суда Т. Мухтарова и заведующей сектором Аппарата Милли Меджлиса Азербайджанской Республики К. Пашаевой, специалистов-председателя Уголовной коллегии Верховного суда Азербайджанской Республики Г. Насибова, начальника Управ-

ления по защите государственного обвинения Генеральной прокуратуры Азербайджанской Республики О. Исаева и судьи Бакинского апелляционного суда Г. Бабаева и материалы дела, Пленум Конституционного суда Азербайджанской Республики.

У С Т А Н О В И Л:

Гянджинский апелляционный суд обратился в Конституционный суд Азербайджанской Республики (далее – Конституционный суд) с просьбой дать толкование статьи 18 Уголовного кодекса Азербайджанской Республики (далее – Уголовный Кодекс) с точки зрения статей 70 и 79 данного Кодекса.

Из обращения следует, что Т. Алиева была признана виновной приговором Шамкирского районного суда от 13 декабря 2016 года и осуждена на 3 года лишения свободы по статьям 177.2.2, 177.2.3 и 177.2.4 Уголовного Кодекса с применением в отношении нее статьи 70 Уголовного Кодекса установлен испытательный срок в 1 год.

Приговором Шамкирского районного суда от 25 апреля 2018 года Т. Алиева была признана виновной по статьям 177.2.3 и 177.2.4 Уголовного кодекса и осуждена на 3 года 6 месяцев лишения свободы, на основании статьи 79.1 Уголовного кодекса исполнение приговора в отношении нее отсрочено.

Приговором Хазарского районного суда города Баку от 23 апреля 2019 года Т. Алиева была признана виновной по статьям 177.2.2, 177.2.3, 29, 177.2.2 и 29, 177.2.3 Уголовного кодекса и осуждена на 4 года лишения свободы. Поскольку Т.Алиева дважды была осуждена на лишение свободы за умышленное совершение преступления, то данным приговором в ее деянии установлено наличие опасного рецидива преступлений.

После этого на основании приговора Шамкирского районного суда от 29 января 2020 года Т. Алиева была признана виновной по статье 177.2.3 Уголовного кодекса и осуждена на 3 года 6 месяцев, признана виновной по статье 325 данного Кодекса и осуждена на 4 месяца лишения свободы, на основании статьи 66.2 Уголовного кодекса ей назначено наказание в виде лишения свободы сроком на 3 года и 9 месяцев. На основании статьи

66.5 Уголовного кодекса наказание в виде 4 лет лишения свободы, назначенное Т. Алиевой приговором Хазарского районного суда города Баку от 23 апреля 2019 года, частично совмещено с наказанием в виде 3 лет 9 месяцев лишения свободы, назначенным по новому приговору и сохранено окончательное наказание в виде 4 лет 6 месяцев лишения свободы. Шамкирский районный суд, вновь приняв во внимание наличие опасного рецидива преступлений в деянии Т. Алиевой, назначил наказание в соответствии с требованиями статьи 65.2 Уголовного кодекса.

По мнению обратившегося, если лицо ранее дважды было осуждено к лишению свободы, однако в результате применения статей 70 или 79 Уголовного кодекса, реально не отбывало это наказание, то, несмотря на осуждение к лишению свободы в третий раз, в его деянии не будет опасного рецидива преступлений (рецидива преступлений в целом), так как оно реально не отбывало ранее назначенного наказания в виде лишения свободы.

В обращении также отмечалось, что из приговора Хазарского районного суда города Баку от 23 апреля 2019 года в отношении Т.Алиевой следует, что вместо того, чтобы вычесть срок в 5 месяцев 1 день, в течение которого осужденная находилась под стражей и домашним арестом в период предварительного следствия и судебного разбирательства, из окончательного наказания по совокупности приговоров данный суд по ошибке вычел его из наказания, назначенного по рассмотренному им делу, допустив ошибку в применении уголовного закона.

Поэтому поскольку приговор Шамкирского районного суда от 29 января 2020 года, будучи последним приговором в отношении осужденной, вынесен в соответствии с правилами назначения наказания как по совокупности преступлений, так и по совокупности приговоров, то при вынесении этого приговора необходимо было соблюдать правила назначения окончательного наказания, предусмотренного статьями 66.5 и 67 Уголовного кодекса, то есть Шамкирскому районному суду следовало устранить ошибку, допущенную в приговоре Хазарского районного суда города Баку от 23 апреля 2019 года.

Обратившийся считает, что при применении статей 66.5 и 67 Уголовного кодекса выражения отношения к исчислению сроков отбывания наказания, установленных приговором суда,

вступившим в законную силу и исправление ошибки, допущенной в принятом решении (приговоре) относится к полномочиям суда.

В целях защиты прав и свобод обвиняемого, а также обеспечения единства судебной практики Гянджинский апелляционный суд обратился в Конституционный суд с просьбой внести ясность в такие вопросы, как возникает ли рецидив преступлений в соответствии со статьей 18 Уголовного кодекса в случае осуждения лиц, в отношении которых применено наказание в виде условного лишения свободы, назначенное на основании статьи 70 Уголовного кодекса или отбывание наказания которых в виде лишения свободы отсрочено на основании статьи 79 данного кодекса к наказанию в виде лишения свободы за умышленное совершение нового преступления, а также обладает ли суд, рассматривающий дело по совершенному лицом новым преступлению, полномочием по исправлению ошибки, допущенной в предыдущем приговоре в связи с назначением наказания при назначении наказания в порядке совокупности преступлений или совокупности приговоров на основании статей 66.5 и 67.1 Уголовного кодекса.

В связи с поставленными в обращении вопросами Пленум Конституционного суда считает необходимым в первую очередь ещё раз рассмотреть сущность институтов условного осуждения и отсрочки отбывания наказания в уголовном законодательстве, а также правовое содержание понятий судимости и рецидива преступлений.

В уголовном законодательстве институт условного осуждения предусмотрен как одно из средств исправления осужденного в особом порядке без отбывания назначенного наказания. На основании статьи 70 Уголовного кодекса, если назначая исправительные работы, ограничение по военной службе, содержание в дисциплинарной воинской части или лишение свободы на определенный срок суд приходит к выводу о возможности исправления осужденного без отбывания наказания, он может вынести решение об условном применении данного наказания. При назначении условного осуждения суд учитывает характер и степень общественной опасности совершенного преступления и личность осужденного, в том числе смягчающие и отягчаю-

щие вину обстоятельства, устанавливает испытательный срок при назначении условного осуждения суд. В течении этого срока осужденный должен своим поведением доказать свое исправление. Испытательный срок назначается на срок от шести месяцев до пяти лет. Суд, назначая условное осуждение, возлагает на осужденного обязанности, способствующие его исправлению.

Характерная особенность института условного осуждения заключается в том, что лицо при этом не освобождается от уголовной ответственности. Назначенное приговором суда наказание (исправительные работы, ограничение по военной службе, содержание в дисциплинарной воинской части или лишение свободы на определенный срок) осуществляется в установленной особой форме условно. То есть данный институт выступает в качестве льготной формы реализации уголовной ответственности.

Что касается отсрочки отбывания наказания, следует отметить, что в соответствии со статьей 79.1 Уголовного кодекса осужденным беременным женщинам, имеющим детей в возрасте до четырнадцати лет, а также мужчинам, самостоятельно воспитывающим ребенка до четырнадцатилетнего возраста, кроме лиц, приговоренных к лишению свободы на срок свыше пяти лет за тяжкие и особо тяжкие преступления против личности, суд может отсрочить отбывание наказания до достижения ребенком четырнадцатилетнего возраста. При этом суд считает целесообразным отложить исполнение назначенного наказания с учетом физиологического состояния женщины или несовершеннолетия ребенка женщины (мужчины).

Следует также отметить, что невыполнение осужденным в течение испытательного срока возложенных на него судом обязанностей, а также отказ от ребенка или уклонения от воспитания ребенка в период отсрочки отбывания наказания являются основанием для отмены примененных мер.

Понятие судимости предусмотрено статьей 83.1 Уголовного кодекса. На основании данной статьи лицо, осужденное за совершение преступления, считается судимым со дня вступления обвинительного приговора суда в законную силу до момента снятия или погашения судимости.

В Постановлении Пленума Конституционного суда «Об обращении Суда Азербайджанской Республики по делам о тяжких преступлениях в связи с толкованием статьи 83 Уголовного кодекса Азербайджанской Республики» от 25 мая 2009 года отмечается, что судимость обуславливается не только фактом осуждения лица и назначения ему наказания. Судимость выражает правовое положение осужденного, приводящее к правовым последствиям, установленным уголовным законодательством при неоднократном совершении лицом преступления. Имеющаяся у лица непогашенная или неснятая судимость создает между ним и государством особые общественно-правовые отношения, формируемые на основе уголовно-правового регулирования и служащие для оценки личности и совершенных им преступлений как высоко общественно опасных при совершении этим лицом новых преступлений и, следовательно, предполагает применение в отношении него более суровых мер уголовно-правового характера.

Согласно статье 18.1 Уголовного кодекса рецидивом преступлений признается совершение умышленного преступления лицом, имеющим судимость за ранее совершенное умышленное преступление.

Для определения рецидива в деянии лица требуется наличие у него непогашенной или неснятой в установленном законом порядке судимости за ранее совершенное умышленное преступление и повторное совершение умышленного преступления.

В статье 18 Уголовного кодекса в зависимости от тяжести совершенных преступлений и количества судимостей различаются простые, опасные и особо опасные виды рецидива.

За рецидив преступлений предусмотрено более строгое наказание на основании и в пределах, указанных в Уголовном кодексе. Так, повторное умышленное совершение лицом преступления в период наличия непогашенной или неснятой судимости свидетельствует о том, что совершение преступления превратилось для данного лица в привычку, что имеет место постоянное противоречие между его индивидуальными интересами и интересами общества, а это диктует необходимость дачи адекватной

оценки общественной опасности совершенного этим лицом деяния и его личности.

В Постановлении «О толковании статей 18 и 83.1 Уголовного кодекса Азербайджанской Республики» от 6 сентября 2010 года Пленум Конституционного суда пришел к такому выводу, что положение «осужденное лицо» статьи 18.1 Уголовного кодекса включает в соответствии со статьей 83.1 данного Кодекса лицо, в отношении которого имеется вступивший в законную силу обвинительный приговор суда, непогашенная или неснятая судимость. В данном Постановлении также отмечается, что поскольку умышленное повторное совершение лицом преступления при непогашенной судимости свидетельствует о недостаточности исправительного воздействия от ранее назначенного наказания, недостижении цели наказания, высокой общественной опасности личности виновного, законодатель предусмотрел применение к данному лицу более жесткого наказания.

Постановлении «О толковании статей 18.5, 61.1.1 и 65 Уголовного кодекса Азербайджанской Республики» от 18 марта 2013 года Пленум Конституционного суда отметил, что при установлении рецидива преступлений в случае, если в соответствующей статье Особенной части Уголовного кодекса рецидив не предусмотрен как признак состава преступления, то согласно статье 61.1.1 данного Кодекса он должен учитывать какотягчающее наказание обстоятельство, и обвиняемому следует назначить наказание с применением статьи 65 Кодекса.

Такой вывод Пленума Конституционного суда обусловлен тем, что совершение ранее судимым лицом нового преступления представляет большую общественную опасность. Так, в отношении данного лица уже вынесен обвинительный приговор и назначено наказание. Этим приговором, вынесенным от имени государства совершившему преступление лицу и его поведению дана негативная морально-правовая оценка, фактически сделано предупреждение о недопустимости подобного преступного поведения в будущем. Умышленно совершая новое преступление, лицо проявляет явное пренебрежение к примененному к нему государственному принуждению.

Следует отметить, что в статье 18 Уголовного Кодекса установлено, что предпосылкой возникновения рецидива является

судимость лица за ранее совершенное умышленное преступление. Законодатель не обусловил возникновение рецидива преступлений реальным отбыванием назначенного наказания лицом, ранее судимым за совершение умышленного преступления.

В статье 18.4 Уголовного кодекса закреплены случаи, которые не учитываются при определении рецидива. Согласно данной статье, при определении рецидива не учитываются преступления, не представляющие большой общественной опасности, совершенные несовершеннолетними, судимость, снятая или погашенная в порядке, предусмотренном статьей 83 настоящего Кодекса и судимость за преступления, по которым назначено наказание, не связанное с лишением свободы.

Что касается позиции обратившегося в связи с неопределенностью, возникшей в статусе лиц, в отношении которых применено условное наказание в виде лишения свободы или оно отсрочено по причине того, что указанные лица реально не отбывали наказание, следует отметить, что хотя они реально не отбывали наказания, назначенного за совершенное деяние тем не менее считаются лицами, осужденными к наказанию в виде лишения свободы. Так, в обоих случаях в первую очередь, обвиняемые, в отношении которых вынесен обвинительный приговор, осуждаются к наказанию, определенному уголовным законодательством и после вступления приговора в законную силу получают статус осужденных. Однако, поскольку суд считает возможным их исправление без реального отбывания наказания в виде лишения свободы или учитывает интересы находящегося на их попечении несовершеннолетнего ребенка, то принимает в отношении них решение об условном осуждении или отсрочке отбывания наказания. Поэтому оценка этих институтов как вида наказания, не связанного с лишением свободы, не соответствует сути и цели данных институтов.

Пленум Верховного суда Азербайджанской Республики Постановлением от 30 апреля 2021 года внес изменение в Постановление «О практике назначения судами уголовных наказаний» от 25 июня 2003 года и отметил, что поскольку в статье 18.4 Уголовного Кодекса, закрепляющей случаи, которые не учитываются при определении рецидива, конкретно не ука-

заны лица, ранее условно осужденные на основании статьи данного Кодекса, такое осуждение не должно учитываться при определении рецидива лишь в случае несоответствия условиям, указанным в статье 18.1 Уголовного кодекса (к примеру, если лицо ранее было условно осуждено за преступление, совершенное по неосторожности) или отнесенности к фактам, указанным в статье 18.4 (т.е. если лицо ранее было условно осуждено за преступление, совершенное до достижения совершеннолетия или преступление, не представляющее большой общественной опасности, либо по которому назначено наказание, не связанное с лишением свободы, к такому наказанию как исправительные работы, ограничение по военной службе, содержание в дисциплинарной воинской части).

Следует еще раз подчеркнуть, что условное осуждение и отсрочка отбывания наказания являются льготной формой уголовно-правовой ответственности, применяемой в случаях и на основаниях, установленных в законодательстве. Исходя из принципа гуманизма, законодатель закрепил возможность использования этих уголовно-правовых средств в случае признания возможным исправление определенной категории лиц без реального отбывания наказания и изоляции от общества. Основное требование законодательства для испытательного срока или периода отсрочки отбывания наказания заключается в выполнении осужденным возложенных на него обязанностей, участии в обучении и воспитании ребенка, а также воздержании от совершения новых правонарушений.

Согласно статье 83.3 Уголовного кодекса, судимость считается погашенной в отношении лиц, условно осужденных по истечении испытательного срока, а при наличии неотбытого дополнительного наказания-также и по исполнении дополнительного наказания, в отношении лиц которым отбывание наказания отсрочено, по освобождению от наказания или неотбытой части наказания в порядке, предусмотренном статьей 79.3 настоящего Кодекса.

Таким образом, сознательное совершение в период отсрочки отбывания наказания или испытательного срока преступления лицом, фактически осужденным к наказанию в виде лишения свободы за умышленное совершение преступления, деянию

которого государством дана негативная морально-правовая оценка, свидетельствует об общественной опасности его личности и сложном исправлении. Таким образом, повторное совершение умышленного преступления этими лицами в период непогашенной или неснятой в установленном законом порядке судимости должно расцениваться как рецидив преступлений.

На основании вышеизложенного Пленум Конституционного суда считает, что за исключением случаев, предусмотренных статьей 18.4 Уголовного кодекса, в соответствии со статьей 18.1 Уголовного кодекса повторное совершение умышленного преступления лицом, условно осужденным к наказанию в виде лишения свободы или которому отбывание наказания в виде лишения свободы отсрочено в соответствии со статьями 70 и 79 данного Кодекса создает рецидив преступлений.

Что касается поставленного в обращении другого вопроса, следует отметить, что на основании статьи 318.1 Уголовно-процессуального кодекса Азербайджанской Республики (далее – Уголовно-процессуальный кодекс), устанавливающей пределы судебного разбирательства, во время судебного разбирательства уголовное дело, материалы упрощенного досудебного производства или жалоба в порядке частного обвинения рассматриваются только в пределах обвинения, выдвинутого против обвиняемого или представленного суду.

Исходя из содержания указанной статьи, следует указать, что суд, рассматривающий обвинение по уголовному делу в отношении обвиняемого, должен рассматривать вопросы именно в пределах данного обвинения, представленного суду, в том числе в связи с отсутствием фактов, исключающих признание лица виновным по предъявленному обвинению и его наказание, не выходя за пределы именно конкретного обвинения, представленного суду и в соответствии с ним, должен решить вопрос о назначении наказания обвиняемому и не вмешиваясь в вопросы, связанные с обвинением, рассмотренным до него другим судом, в том числе в вопрос о назначении наказания по этому обвинению. Так, данные вопросы на основании норм уголовно-процессуального законодательства являлись предметом разбирательства другого суда и в результате рассмотрения этого дела был вынесен соответствующий приговор.

Уголовно-процессуальное законодательство относит полномочие по исправлению той или иной ошибки, допущенной судом в приговоре, не к суду, рассматривающему обвинение по новому уголовному делу в отношении данного лица и решающему в соответствии со статьями 66.5 или 67.1 Уголовного кодекса вопрос о назначении наказания, а, установив процедуры обжалования приговора в апелляционном и кассационном порядке, к судам апелляционной и кассационной инстанций.

Так, на основании статьи 64.1 Уголовно-процессуального кодекса вступившие в законную силу постановления, а равно указания, призывы и иные законные обращения органа, осуществляющего уголовный процесс обязательны для всех государственных органов, физических и юридических лиц и подлежат безоговорочному исполнению. на территории Азербайджанской Республики.

Нормы главы XLVII Уголовно-процессуального кодекса, регулируя вопросы принесения апелляционной жалобы и апелляционного протеста на приговоры и постановления судов первой инстанции, не вступившие в законную силу, повторного рассмотрения данных приговоров и постановлений, относят полномочия по отмене приговоров и постановлений судов первой инстанции и внесению в них изменений к суду апелляционной инстанции (рассматривающему дело об обжаловании или опротестовании именно этих приговоров и постановлений).

Кроме того, следует отметить, что на основании Постановления Пленума Конституционного суда «О толковании статей 397.1 и 397.2 Уголовно-процессуального кодекса Азербайджанской Республики» от 12 мая 2009 года, повторное рассмотрение решения (в том числе приговора) суда первой инстанции, не вступившего в законную силу в апелляционном порядке следует рассматривать как средство исправления судебных ошибок. В такого рода производстве устанавливаются и устраняются правонарушения, повлиявшие или могущие повлиять на всестороннее и полное исследование обстоятельств дела во время досудебного и предварительного судебного расследования, дачу надлежащей уголовно-правовой оценки совершенному преступному деянию и обеспечение прав участников уголовного процесса. А это позволяет вышестоящему суду

своевременно отменить незаконный или необоснованный приговор, вынесенный судом первой инстанции, и вынести новый приговор. Таким образом, исправляются судебные ошибки, допущенные вследствие нарушений, совершенных намеренно либо по оплошности, и своевременно предотвращаются тяжкие последствия этих ошибок.

А нормы главы XLVIII Уголовно-процессуального кодекса относят полномочия по пересмотру в кассационном порядке кассационной жалобы и кассационного протеста на приговоры и постановления, вынесенные судами апелляционной инстанции (на вступившие в законную силу акты), отмене и изменению данных приговоров и постановлений к суду кассационной инстанции.

Согласно порядку, закрепленному статьей 66.5 Уголовного Кодекса, по тем же правилам (совокупности преступлений) назначается наказание, если будет установлено, что осужденный виновен ещё и в другом преступлении, совершенном им до вынесения приговора суда по первому делу после вынесения судом приговора по делу. В этом случае в окончательное наказание засчитывается отбытое по первому приговору суда.

Согласно статье 67.1 Уголовного кодекса, при назначении наказания по совокупности приговоров к наказанию, назначенному по последнему приговору суда, неотбытая часть частично или полностью присоединяется к наказанию, по предыдущему приговору суда.

Из содержания статей 66.5 и 67.1 Уголовного кодекса следует, что полномочия суда, рассматривающего дело о совершенном лицом новом преступлении, не предусматривают внесения изменений в предыдущий приговор и требуют исходить наказания, назначенного предыдущим приговором.

Таким образом, суд, рассматривающий обвинение по новому уголовному делу, не уполномочен вмешиваться в приговор другого суда, в том числе заново назначать наказание за предыдущее деяние этого лица. Окончательное наказание должно быть назначено с учетом наказания, назначенного судом, вынесшим предыдущий приговор.

В то же время Пленум Конституционного суда считает особенно важным отметить, что в приговоре или ином итоговом

судебном решении могут иметь место определенные ошибки, неясности и сомнительные моменты, не связанные с право применением в приговоре или ином окончательном постановлении суда, не влияющие на суть приговора. Вопрос о разрешении сомнений и неясностей, допущенных в подобных случаях, определяется статьей 518 Уголовно-процессуального кодекса. На основании указанной статьи суд, постановивший приговор или иное итоговое судебное решение, вправе по заявлению осужденного или представителя юридического лица, в отношении которого применены уголовно-правовые меры, представлению учреждения или органа, исполняющего наказание или иные уголовно-правового характера, равно по собственной инициативе разрешать следующие сомнения и неясности, возникающие при исполнении этого приговора или иного итогового судебного решения:

- точно определить предел наказания, виды и пределы уголовно-правовых мер, назначенных юридическим лицам, если они не установлены приговором;

- определить вид учреждения отбывания наказания или воспитательного учреждения, в котором должно отбываться наказание в виде лишения свободы, если он не определен приговором;

- решить вопросы о мере пресечения, распределении судебных издержек или судьбе вещественных доказательств, если они не решены в приговоре либо решены в нем неясно;

- устранить другие неясности своего приговора или иного итогового решения.

Как уже отмечалось, при назначении наказания по совокупности приговоров суд, рассматривающий обвинение по новому уголовному делу, связан с предыдущим приговором суда, вынесенным в отношении этого обвиняемого. Так, согласно порядку назначения наказания по совокупности приговоров суд полностью или частично приобщает неотбытую часть наказания, назначенного по предыдущему приговору, к наказанию, назначенному по новому приговору. А неустранение ошибок, допущенных в предыдущем приговоре, и при вынесении нового приговора может привести к отягчению положения осужденного и увеличению срока наказания. Поэтому суд, рассматриваю-

ший обвинение по новому уголовному делу, вправе разъяснить заинтересованным лицам обращение в соответствующий суд в целях устранения ошибок и неясностей, не связанных с применением права в предыдущем приговоре и не влияющих на суть приговора. В этом случае по заявлению заинтересованных лиц или по собственной инициативе суда перед соответствующим судом вопрос для устранения допущенных в приговоре ошибок и неясностей.

На основании вышеизложенного Пленум Конституционного суда приходит к следующим выводам:

– за исключением случаев, предусмотренных статьей 18.4 Уголовного кодекса, в соответствии со статьей 18.1 Уголовного кодекса повторное совершение умышленного преступления лицом, условно осужденным к наказанию в виде лишения свободы или которому отбывание наказания в виде лишения свободы отсрочено в соответствии со статьями 70 и 79 данного Кодекса, создает рецидив преступлений;

– в соответствии с требованиями статьи 318 Уголовно-процессуального кодекса, а также норм глав XLVII и XLVIII данного Кодекса суд не вправе вносить какие-либо изменения в приговор другого суда при назначении наказания по статьям 66.5 или 67.1 Уголовного кодекса;

– По заявлению заинтересованных лиц или по собственной инициативе суда перед соответствующим судом должен быть поставлен вопрос в целях устранения ошибок и неясностей, не связанных с применением права в предыдущем приговоре и не влияющих на суть приговора, при назначении наказания по статьям 66.5 или 67.1 Уголовного кодекса.

Руководствуясь частью VI статьи 130 Конституции Азербайджанской Республики, статьями 60, 62, 63, 65-67 и 69 Закона Азербайджанской Республики «О Конституционном суде», Пленум Конституционного суда Азербайджанской Республики

ПОСТАНОВИЛ:

1. За исключением случаев, предусмотренных статьей 18.4 Уголовного кодекса Азербайджанской Республики, в соответ-

ствии со статьей 18.1 Уголовного кодекса, повторное совершение умышленного преступления лицом, условно осужденным к наказанию в виде лишения свободы или которому отбывание наказания в виде лишения свободы отсрочено в соответствии со статьями 70 и 79 данного кодекса создает рецидив преступлений.

2. В соответствии с требованиями статьи 318 Уголовно-процессуального кодекса Азербайджанской Республики, а также норм глав XLVII и XLVIII данного Кодекса суд не вправе вносить какие-либо изменения в приговор другого суда при назначении наказания по статьям 66.5 или 67.1 Уголовного кодекса Азербайджанской Республики.

3. По заявлению заинтересованных лиц или по собственной инициативе суда, перед соответствующим судом должен быть поставлен вопрос в целях устранения ошибок и недоразумений, не связанных с применением права в предыдущем приговоре и не влияющих на суть приговора, при назначении наказания по статьям 66.5 или 67.1 Уголовного кодекса Азербайджанской Республики.

4. Постановление вступает в силу со дня опубликования.

5. Постановление опубликовать в газетах “Азербайджан”, “Республика”, “Халг газети”, “Бакинский рабочий” и “Вестнике Конституционного суда Азербайджанской Республики”.

6. Постановление является окончательным и не может быть отменено, изменено или официально истолковано ни одним органом или лицом.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ADINDAN

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI KONSTITUSIYA
MƏHKƏMƏSİ PLENUMUNUN
Q Ə R A R I**

**Azərbaycan Respublikası İnzibati Xəttər Məcəlləsinin 34-1 və
156.2-ci maddələrinin həmin Məcəllənin 30.2, 610-618-ci
maddələri ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair**

22 dekabr 2021-ci il

Bakı şəhəri

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu Fərhad Abdullayev (sədr), Sona Salmanova, Humay Əfəndiyeva, Rövşən İsmayılov, Ceyhun Qaracayev (məruzəçi-hakim), Rafael Qvaladze, Mahir Muradov, İsa Nəcəfov və Kamran Şəfiyevdən ibarət tərkibdə,

məhkəmə katibi Fəraid Əliyevin iştirakı ilə,

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsinə, “Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 27.2 və 33-cü maddələrinə və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Daxili Nizamnaməsinin 39-cu maddəsinə müvafiq olaraq, xüsusi konstitusiyaya icraatının yazılı prosedur qaydasında keçirilən məhkəmə iclasında Gəncə Hərbi Məhkəməsinin müraciəti əsasında Azərbaycan Respublikası İnzibati Xəttər Məcəlləsinin 34-1 və 156.2-ci maddələrinin həmin Məcəllənin 30.2, 610-618-ci maddələri ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair konstitusiyaya işinə baxdı.

İş üzrə hakim C.Qaracayevin məruzəsini, maraqlı subyektlərin nümayəndələri Gəncə Hərbi Məhkəməsinin hakimi K.Muxtarovun və Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Aparatının sektor müdiri K.Paşayevanın, mütəxəssislər Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Hüquqi təminat və insan hüquqları məsələləri idarəsinin rəisi A.Osmanovanın, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi F.Qasimovun, Bakı Hərbi Məhkəməsinin sədri H.Həsənovun müla-

hizələrini və iş materiallarını araşdırıb müzakirə edərək, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu

M Ü Ə Y Y Ə N E T D İ:

Gəncə Hərbi Məhkəməsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinə (bundan sonra – Konstitusiyaya Məhkəməsi) müraciət edərək Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin (bundan sonra – İnzibati Xətalər Məcəlləsi) 34-1 və 156.2-ci maddələrinin həmin Məcəllənin 30.2, 610-618-ci maddələrinə münasibətdə şərh edilməsini xahiş etmişdir.

Müraciətdə qeyd olunmuşdur ki, 12 iyul 2021-ci il tarixində N saylı hərbi hissənin sabiq müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçusu E.Nağıyev barəsində Şəmkir hərbi prokuroru tərəfindən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 612.1-ci maddəsi ilə inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlanması haqqında qərar qəbul edilərək baxılması üçün Gəncə Hərbi Məhkəməsinə göndərilmişdir. Belə ki, E.Nağıyev 22 aprel 2021-ci il tarixində İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 612.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əməli törətmişdir.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 612.1-ci maddəsində müəyyən olunmuşdur ki, tabelik münasibətlərində olmayan hərbi qulluqçular arasında qarşılıqlı münasibətlərin nizamnamə qaydalarını pozma, yəni bir hərbi qulluqçunun digərinin şərəf və ləyaqətini alçaltması və ya ona zor tətbiq etməsinə görə on gündən bir ayadək müddətə inzibati həbs tətbiq olunur.

Həmin Məcəllənin 156.2-ci maddəsinə görə, barəsində inzibati həbs tətbiq edilmiş bu Məcəllənin 610-618-ci maddələrində göstərilən xətaləri törətmiş şəxslər həmin vaxtda, digər şəxslər isə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi yerlərdə mühafizə altında saxlanılır.

Müraciətdən göründüyü kimi, E.Nağıyev hərbi hissə komandirinin əmri ilə hərbi xidmət müddətini başa vurduğuna görə 3 iyul 2021-ci il tarixindən hərbi hissənin şəxsi heyətinin siyahısından, ərzaq və əşya təminatından çıxarılmaqla qeydiyyatda durmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Ağdam rayon şöbəsinə göndərilmişdir.

Müraciətdən Azərbaycan Respublikasının 1997-ci il 3 oktyabr tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Hərbi xidmətkeçmə haqqında”

Əsasnamənin (bundan sonra – “Hərbi xidmətkeçmə haqqında” Əsasnamə) 20-ci maddəsinə istinad edərək qeyd etmişdir ki, bilavasitə hərbi hissədən buraxılan hərbi qulluqçular üçün hərbi xidmətin sonu onların hərbi xidmətdən buraxılması ilə əlaqədar hərbi hissə komandirinin əmri ilə hərbi hissənin şəxsi heyətinin siyahısından çıxarıldığı gün hesab edilir.

Bununla əlaqədar Gəncə Hərbi Məhkəməsi hesab edir ki, E.Nağıyev ordu sıralarından tərxis olunduğu və müvafiq olaraq hərbi qulluqçu statusunu itirdiyinə görə, inzibati həbs tənbeh tədbiri tətbiq olunacağı təqdirdə onun hauptvaxtda və ya müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi yerlərdə mühafizə altında saxlanması qeyri-müəyyəndir.

Müraciətdə qaldırılan digər məsələ isə İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 41-ci fəslində nəzərdə tutulmuş xətalara (610-618-ci maddələr) görə inzibati həbs tətbiq olunacağı halda həbsin həmin Məcəllənin 34-1-ci maddəsinə müvafiq olaraq cərimə ilə əvəz edilməsinin mümkünlüyü ilə bağlıdır. Belə ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 34-1-ci maddəsinə görə, bu Məcəllənin Xüsusi hissəsində inzibati xəta görə müəyyən edilmiş sanksiyada nəzərdə tutulmuş ictimai işlər və ya inzibati həbs növündə inzibati tənbehin tətbiq edilməsi bu Məcəllənin 28.4-cü və ya 30.2-ci maddələrinin tələblərinə əsasən mümkün olmadıqda, hakim inzibati xəta törətmiş şəxs barəsində bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati tənbeh əvəzinə iki yüz manatdan beş yüz manatadək məbləğdə cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq edir.

Göstərilənlərə əsasən Gəncə Hərbi Məhkəməsi vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması, inzibati xətalər qanunvericiliyinin eyni qaydada tətbiqinin təmin edilməsi, eləcə də hüquqi müəyyənlik prinsipinin tələblərinə əməl edilməsi məqsədi ilə yuxarıda qeyd olunan məsələlərə aydınlıq gətirilməsi üçün Konstitusiya Məhkəməsinə müraciət etmək qərarına gəlmişdir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu müraciətlə əlaqədar aşağıdakıların qeyd olunmasını zəruri hesab edir.

İnzibati Xətalər Məcəlləsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, hamılıqla qəbul edilmiş beynəlxalq hüququn normalarına və prinsiplərinə əsaslanır.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 2-ci maddəsinə əsasən, İnzibati xətalər qanunvericiliyinin vəzifələri insan və vətəndaş hüquqlarını və

azadlıqlarını, onların sağlamlığını, əhalinin sanitariya-epidemioloji salamatlığını, ictimai mənəviyyəti, mülkiyyəti, şəxslərin iqtisadi maraqlarını, ictimai qaydanı və ictimai təhlükəsizliyi, ətraf mühiti, idarəçilik qaydalarını qorumaqdan, qanunçuluğu möhkəmləndirməkdən və inzibati xətlərin qarşısını almaqdan ibarətdir.

Yalnız bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş inzibati xətanın törədilməsində təqsirli hesab edilən və inzibati xəta tərkibinin bütün digər əlamətlərini daşıyan əməli (hərəkət və ya hərəkətsizliyi) törətmiş şəxs inzibati məsuliyyətə cəlb olunur (İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 3-cü maddəsi).

İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 4-cü maddəsinə görə, bu Məcəllə insan və vətəndaş hüquqlarına və azadlıqlarına hörmət edilməsi, qanunçuluq, qanun qarşısında bərabərlik, təqsirsizlik prezumpsiyası, ədalətlik və inzibati xətlərin qarşısının alınması prinsiplərinə əsaslanır.

İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 6.1 və 31.1-ci maddələrinin tələblərinə görə, inzibati xətaya görə inzibati tənbeh bu Məcəlləyə uyğun olaraq tətbiq edilir.

Qeyd edilməlidir ki, İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 41-ci fəslə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” 3 aprel 2019-cu il tarixli Fərmanının 2-ci bəndinə uyğun olaraq cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cinayətlərin dekriminalaşdırılması üzrə tədbirləri davam etdirmək məqsədi ilə hazırlanaraq Azərbaycan Respublikasının 1 may 2020-ci il tarixli Qanunu ilə Məcəlləyə əlavə edilmişdir. Bu fəsilə müəyyən edilən hərbi xidmət əleyhinə olan inzibati xətlər hərbi qulluqçular tərəfindən törədilən cinayət məsuliyyətinə səbəb olmayan əməllərdir.

Hərbi qulluqçu inzibati, əmək, vergi və sair sahəvi hüquq normaları ilə yanaşı hərbi-hüquq normalarını da pozmaqla inzibati məsuliyyətin müstəsna subyekti olaraq konkret əməli, yəni inzibati hüquq pozuntusunu törətmiş olur. Hərbi qulluqçunun törətmiş olduğu inzibati hüquq pozuntusunun digər şəxslərin inzibati xətasından fərqi ondan ibarətdir ki, birinci həm inzibati hüquq münasibətlərinə, həm də hərbi hüquq münasibətlərinə zərər vurmuş olur. Onun ictimai təhlükəliliyi də məhz bunda ifadə olunur.

Hərbi qulluqçunun hərbi xidmət əleyhinə olan inzibati xətlərə görə məsuliyyəti üç əlaməti ilə fərqlənir:

- xüsusi subyekt tərkibinə görə (müvafiq icra hakimiyyəti orqanının zabit heyəti, gizirləri, miçmanları, müddətindən artıq xidmət hərbi qulluqçuları, müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçuları, hərbi qulluqçu hazırlayan xüsusi təyinatlı təhsil müəssisələrinin kursantları və toplanışa çağırılmış hərbi vəzifəlilər);

- inzibati məsuliyyətə cəlb etmənin əsaslarına görə (yalnız İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 610-618-ci maddələrində göstərilən hüquq pozuntularına görə);

- hərbi qulluqçulara münasibətdə ayrı-ayrı inzibati tənbeh növlərinin tətbiq edilməsi imkanının məhdudlaşdırılması ilə (İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 28.4.6 və 30.2-ci maddələri).

Hərbi qulluqçuların inzibati məsuliyyətə cəlb edilməsi əsasları aşağıdakılardır:

- inzibati məsuliyyəti müəyyən edən maddi-hüquqi əsaslar;

- hərbi qulluqçular tərəfindən inzibati xətanın törədilməsinə səbəb olan faktiki əsaslar;

- hərbi qulluqçuların inzibati məsuliyyətə cəlb edilməsinin qaydasını tənzimləyən prosessual-hüquqi əsaslar.

Qeyd edilməlidir ki, hərbi qulluqçulara münasibətdə inzibati tənbehin tətbiq edilməsi preventiv və mühafizə məqsədləri daşıyır. Preventiv məqsəd hərbi qulluqçular tərəfindən inzibati hüquq pozuntularının törədilməsinin qarşısının alınmasında, mühafizə məqsədi isə hərbi-hüquq münasibətlərinin subyektlərinin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi, ictimai asayişin mühafizəsinin və müdafiəsinin, hərbi qulluqçuların hərbi xidmətkeçmə qaydalarının təmin olunmasında ifadə olunur.

“Hərbi qulluqçuların statusu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun (bundan sonra – “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında” Qanun) 30-cu maddəsində hərbi qulluqçuların hüquq pozuntuları törətmək üstündə Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyinə müvafiq surətdə məsuliyyət daşdıqları qeyd olunmuşdur. Hərbi rütbəsindən və xidmət vəziyyətindən asılı olmayaraq hərbi qulluqçular qanun qarşısında bərabərdirlər. İntizam nizamnamələrində bilavasitə nəzərdə tutulmuş hallarda hərbi qulluqçular inzibati xətalara görə intizam məsuliyyəti, qalan hallarda isə Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada inzibati məsuliyyət daşıyırlar.

Hərbi qulluqçuların inzibati məsuliyyətini müəyyən edən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 16.3-cü maddəsinə görə, intizam nizamnamələrində bilavasitə nəzərdə tutulmuş hallarda hərbi qulluqçular inzibati xətalara görə intizam məsuliyyəti, qalan hallarda isə ümumi əsaslarla inzibati məsuliyyət daşıyırlar. Hərbi qulluqçulara ictimai işlər, həmçinin bu Məcəllənin 41-ci fəslində nəzərdə tutulmuş inzibati xətalər istisna olmaqla digər inzibati xətalara görə inzibati həbs tətbiq edilə bilməz.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 16-cı maddəsinin Qeyd hissəsinin 1-ci bəndinə müvafiq olaraq, bu Məcəllənin 16.3-cü maddəsində “hərbi qulluqçular” dedikdə, müvafiq icra hakimiyyəti orqanının zabit heyəti, gizirləri, miçmanları, müddətindən artıq xidmət hərbi qulluqçuları, müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçuları və hərbi qulluqçu hazırlayan xüsusi təyinatlı təhsil müəssisələrinin kursantları başa düşülür.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 43.4-cü maddəsinə uyğun olaraq, bu Məcəllənin 610-618-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş inzibati xətalər haqqında işlərə, habelə bu Məcəllənin 43.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətalara görə hərbi qulluqçular və toplanışa çağırılmış hərbi vəzifəlilər törətdikdə, inzibati xətalər haqqında işlərə hərbi məhkəmələr baxır.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 43.1 və 610-618-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş inzibati xətalara görə hərbi qulluqçular və toplanışa çağırılmış hərbi vəzifəlilər ümumi əsaslarla inzibati məsuliyyət daşıyırlar.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin inzibati həbs tənbeh tədbirinin təsbit olunduğu 30.2-ci maddəsinə əsasən, hamilə qadınlar və ya himayəsində on dörd yaşınadək uşağı olan qadınlar, on dörd yaşına çatmamış uşağını təkbaşına böyüdən kişilər, on səkkiz yaşına çatmayan şəxslər, birinci və ya ikinci dərəcə əlilliyi olan şəxslər, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlar, altmış yaşına çatmış qadınlar və altmış beş yaşına çatmış kişilər, habelə bu Məcəllənin 41-ci fəslində nəzərdə tutulmuş inzibati xətalər istisna olmaqla digər inzibati xətalara görə hərbi qulluqçular barəsində inzibati həbs tətbiq edilə bilməz.

Bu maddədə inzibati həbs növündə tənbeh tətbiq edilməsinə yol verilməyən şəxslərin dairəsi və hərbi qulluqçulara münasibətdə inzibati həbs tədbirinin tətbiq edilməsinin qadağan olunduğu hallar

təsbit olunmuşdur. Maddənin məzmunundan görüldüyü kimi, qanunverici hərbi qulluqçular barəsində yalnız hərbi xidmət əleyhinə olan inzibati xətalara (İnzibati Xətalara Məcəlləsinin 41-ci fəslində nəzərdə tutulmuş xətalara) törədilməsinə görə inzibati həbsin tətbiq edilməsini nəzərdə tutmuşdur.

İnzibati Xətalara Məcəlləsinin 156.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq, barəsində inzibati həbs tətbiq edilmiş bu Məcəllənin 610-618-ci maddələrində göstərilən xətalara törətmiş şəxslər hauptvaxtda, digər şəxslər isə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi yerlərdə mühafizə altında saxlanılır.

Müraciətdən görüldüyü kimi, mübahisəli məsələ hərbi qulluqçu tərəfindən İnzibati Xətalara Məcəlləsinin 612.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan inzibati xətanın xidmət zamanı törədildiyi, lakin sonradan xidmətdən tərxis olunaraq hərbi qulluqçu statusunu itirdiyi təqdirdə, həmin şəxsə inzibati həbs tətbiq olunduğu halda, onun hauptvaxtda və ya müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi yerlərdə mühafizə altında saxlanması ilə bağlıdır.

Bununla əlaqədar nəzərə alınmalıdır ki, İnzibati Xətalara Məcəlləsinin 610-618-ci maddələrində təsbit edilmiş inzibati xətalara həmin Məcəllənin “Hərbi xidmət əleyhinə olan inzibati xətalara” adlı 41-ci fəslinə aiddir. Həmin fəslində nəzərdə tutulan inzibati xətalara subyekt isə xüsusi subyekt, yəni hərbi qulluqçulardır.

“Hərbi qulluqçuların statusu haqqında” Qanunun 3-cü maddəsinə əsasən, vətəndaşlar Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinə çağırıldıqları, könüllü qaydada və ya bağlaşma üzrə Silahlı Qüvvələrdə xidmətə daxil olduqları, toplanışlara çağırıldıqları, hərbi təhsil müəssisələrinə daxil olduqları gündən hərbi qulluqçu statusu əldə edir və Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində xidmətdən buraxıldıqları, hərbi hissənin siyahılarından çıxarıldıqları, hərbi təhsil müəssisələrindən çıxarıldıqları və ya kənar edildikləri, toplanışı başa çatdırdıqları gündən bu statusu itirirlər.

Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Qarnizon və qarovul xidmətləri Nizamnaməsi”nin “Hauptvaxt haqqında” 4 sayılı əlavəsində hauptvaxt hərbi qulluqçuların həbsdə

saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş xüsusi yer kimi müəyyən olunmuşdur.

Odur ki, qanunverici İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 156.2-ci maddəsində həmin Məcəllənin 610-618-ci maddələrində göstərilən xətalərin subyektinin hərbi qulluqçu olmasını nəzərə alaraq məhz hərbi qulluqçu statusuna malik şəxslərin hauptvaxtda, digər şəxslərin isə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi yerlərdə mühafizə altında saxlanılmasını nəzərdə tutmuşdur.

Bu səbəbdən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 41-ci fəslində (610-618-ci maddələr) nəzərdə tutulmuş xətaləri törətmiş, lakin hərbi xidmətdən tərxis olunduğuna görə hərbi qulluqçu statusunu itirən şəxslərin hauptvaxtda saxlanması qanunvericiliyin tələblərinə uyğun hesab edilə bilməz.

Beləliklə, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 41-ci fəslində nəzərdə tutulmuş inzibati xətaləri törətmiş, lakin hərbi xidmətdən tərxis olunduğuna görə hərbi qulluqçu statusunu itirən şəxsin hauptvaxtda saxlanması bu Məcəllənin 156.2-ci maddəsinin hüquqi mahiyyətinə və məqsədinə uyğun olmadığından, onlar müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi yerlərdə mühafizə altında saxlanılmalıdır.

Müraciətdə qaldırılan digər məsələ ilə bağlı qeyd olunmalıdır ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 34-1-ci maddəsinə əsasən, bu Məcəllənin Xüsusi hissəsində inzibati xətaya görə müəyyən edilmiş sanksiyada nəzərdə tutulmuş ictimai işlər və ya inzibati həbs növündə inzibati tənbehin tətbiq edilməsi bu Məcəllənin 28.4-cü və ya 30.2-ci maddələrinin tələblərinə əsasən mümkün olmadıqda, hakim inzibati xəta törətmiş şəxs barəsində bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati tənbeh əvəzinə iki yüz manatdan beş yüz manatadək məbləğdə cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq edir.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 28.4-cü maddəsində ictimai işlərin hərbi qulluqçulara münasibətdə tətbiq edilməsi qadağan olunmuşdur. Həmin Məcəllənin 30.2-ci maddəsinə əsasən isə hərbi qulluqçular barəsində hərbi xidmət əleyhinə olmayan digər inzibati xətalərin törədilməsinə görə inzibati həbs növündə tənbeh tədbiri tətbiq edilə bilməz. Bu səbəbdən qanunverici göstərilən hallarda hərbi qulluqçulara münasibətdə ictimai işlər və inzibati həbs əvəzinə cərimə növündə tənbeh tətbiq edilməsini mümkün hesab etmişdir. Bu zaman həmin şəxslər barəsində İnzibati Xətalər Məcəlləsinin

34-1-ci maddəsinə müvafiq olaraq hakim ictimai işlər və ya inzibati həbs əvəzinə iki yüz manatdan beş yüz manatadək məbləğdə cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq edir.

Göründüyü kimi, qanunverici İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 34-1-ci maddəsinə müvafiq olaraq bu Məcəllənin 28.4 və 30.2-ci maddələrində göstərilən tənbeh növlərinin inzibati cərimə ilə əvəz olunmasını yalnız həmin tənbeh növlərinin tətbiqinin mümkün olmamasından asılı etmişdir.

Odur ki, hərbi qulluqçu tərəfindən hərbi xidmət əleyhinə olan inzibati xətalərin törədilməsinə görə müvafiq maddənin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş inzibati həbs əvəzinə onun barəsində İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 34-1-ci maddəsi tətbiq edilərək inzibati cərimə təyin oluna bilməz. Yəni hərbi qulluqçu tərəfindən hərbi xidmət əleyhinə olan inzibati xətalərin törədilməsinə görə qanunverici birbaşa inzibati həbs tənbeh növünü nəzərdə tutduğu halda həmin xətalara görə inzibati həbs növündə tənbehin cərimə ilə əvəz edilməsi mümkün hesab edilə bilməz.

Beləliklə, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 34-1-ci maddəsinin mənasına əsasən, hakim hərbi xidmət əleyhinə olan inzibati xətalərin törədilməsinə görə şəxs barəsində bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati həbs əvəzinə cərimə növündə tənbeh tətbiq edə bilməz.

O da göstərməlidir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 32-ci maddəsində inzibati tənbeh tətbiq edilərkən məsuliyyəti yüngülləşdirən hallar müəyyən olunmuşdur. Həmin Məcəllənin 32-ci maddəsində inzibati tənbeh tətbiq edilərkən məsuliyyəti yüngülləşdirən bu Məcəllənin 32.1.1-32.1.7-ci maddələrində göstərilməmiş başqa halların da hakim tərəfindən məsuliyyəti yüngülləşdirən hal qismində nəzərə alınmasının mümkünüyü öz əksini tapmışdır.

İnzibati xəyata görə məsuliyyəti yüngülləşdirən hallar ədalətlik prinsipindən irəli gələrək qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuşdur. Bu prinsip inzibati xəta törətmiş şəxs haqqında tətbiq edilən tənbehin ədalətli olmasını, yəni inzibati xətanın xarakterinə, onun törədilməsi hallarına və inzibati xətanı törətməkdə təqsirli bilinən şəxsin şəxsiyyətinə uyğun olmasını nəzərdə tutur.

Nəzərə alınmalıdır ki, hərbi qulluqçular Vətən qarşısında borclarını yerinə yetirən şəxslər olaraq Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün qorunmasında, Vətən uğrunda gedən döyüslərdə,

habelə dövlətimizin müdafiəsi və təhlükəsizliyinin təmin edilməsində müstəsna xidmətlərə malik ola bilərlər. Bu baxımdan Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu vurğulamağı vacib hesab edir ki, hərbi xidmət əleyhinə inzibati xətalı törətmiş şəxslər barəsində məhkəmələr tərəfindən tənbeh tətbiq olunarkən onların yuxarıda qeyd olunan xüsusi xidmətləri, bununla əlaqədar Azərbaycan Respublikasının dövlət təltifləri ilə təltif olunmaları, habelə şəxsiyyətini xarakterizə edən müsbət hallar İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 32.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq yüngülləşdirici hal qismində nəzərə alınmalıdır.

Göstərilənlərə əsasən Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu aşağıdakı nəticələrə gəlir:

– İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 41-ci fəslində nəzərdə tutulmuş inzibati xətalı törətmiş, lakin hərbi xidmətdən tərxis olunduğuna görə hərbi qulluqçu statusunu itirən şəxsin hauptvaxtda saxlanması bu Məcəllənin 156.2-ci maddəsinin hüquqi mahiyyətinə və məqsədinə uyğun olmadığından, onlar müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi yerlərdə mühafizə altında saxlanılmalıdır;

– İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 34-1-ci maddəsinin mənasına uyğun olaraq, hakim hərbi xidmət əleyhinə olan inzibati xətalı törədilməsinə görə şəxs barəsində bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati həbs əvəzinə cərimə növündə tənbeh tətbiq edə bilməz;

– məhkəmələr tərəfindən hərbi xidmət əleyhinə inzibati xətalı törətmiş şəxslər barəsində tənbeh tətbiq olunarkən onların Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dövlətimizin müdafiəsi və təhlükəsizliyinin təmin edilməsində müstəsna xidmətləri, habelə şəxsiyyətini xarakterizə edən müsbət hallar İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 32.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq yüngülləşdirici hal qismində nəzərə alınmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsini və “Konstitusiya Məhkəməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 60, 62, 63, 65-67 və 69-cu maddələrini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu

QƏRARA ALDI:

1. Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 41-ci fəslində nəzərdə tutulmuş inzibati xətaları törətmiş, lakin hərbi xidmətdən tərxis olunduğuna görə hərbi qulluqçu statusunu itirən şəxsin hauptvaxtda saxlanması bu Məcəllənin 156.2-ci maddəsinin hüquqi mahiyyətinə və məqsədinə uyğun olmadığından, onlar müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi yerlərdə mühafizə altında saxlanılmalıdır.

2. Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 34-1-ci maddəsinin mənasına uyğun olaraq, hakim hərbi xidmət əleyhinə olan inzibati xətalara törədilməsinə görə şəxs barəsində bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati həbs əvəzinə cərimə növündə tənbeh tətbiq edə bilməz.

3. Məhkəmələr tərəfindən hərbi xidmət əleyhinə inzibati xətalara törətmiş şəxslər barəsində tənbeh tətbiq olunarkən onların Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dövlətimizin müdafiəsi və təhlükəsizliyinin təmin edilməsində müstəsna xidmətləri, habelə şəxsiyyətini xarakterizə edən müsbət hallar Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 32.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq yüngülləşdirici hal qismində nəzərə alınmalıdır.

4. Qərar dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

5. Qərar “Azərbaycan”, “Respublika”, “Xalq qəzeti”, “Bakinski raboçi” qəzetlərində və “Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Məlumatı”nda dərc edilsin.

6. Qərar qətidir, heç bir orqan və ya şəxs tərəfindən ləğv edilə, dəyişdirilə və ya rəsmi təfsir edilə bilməz.

ИМЕНЕМ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**ПОСТАНОВЛЕНИЕ
ПЛЕНУМА КОНСТИТУЦИОННОГО СУДА
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

О толковании статей 34-1 и 156.2 кодекса Азербайджанской Республики об административных проступках во взаимосвязи со статьями 30.2, 610-618 данного Кодекса**22 декабря 2021 года****город Баку**

Пленум Конституционного суда Азербайджанской Республики в составе Фархада Абдуллаева (председатель), Соны Салмановой, Умай Эфендиевой, Ровшана Исмаилова, Джейхуна Гараджаева (судья-докладчик), Рафаэля Гваладзе, Махира Мурадова, Исы Наджафова и Кямрана Шафиева,

с участием секретаря суда Фараида Алиева,

в соответствии с частью VI статьи 130 Конституции Азербайджанской Республики, статьями 27.2 и 33 Закона Азербайджанской Республики «О Конституционном суде» и статьей 39 Внутреннего устава Конституционного суда Азербайджанской Республики на основании обращения Гянджинского военного суда рассмотрел в судебном заседании, проведенном в порядке письменной процедуры особого конституционного производства, конституционное дело о толковании статей 34-1 и 156.2 Кодекса Азербайджанской Республики об административных проступках во взаимосвязи со статьями 30.2, 610-618 данного Кодекса.

Изучив и обсудив доклад судьи Дж.Гараджаева по делу, мнения представителей заинтересованных субъектов – судьи Гянджинского военного суда К.Мухтарова и заведующей сектором Аппарата Милли Меджлиса Азербайджанской Республики К.Пашаевой, специалистов – начальника управления по правовому обеспечению и вопросам прав человека Генеральной проку-

ратуры Азербайджанской Республики А.Османовой, судьи Бакинского апелляционного суда Ф.Гасымова, председателя Бакинского военного суда Г.Гасанова и материалы дела, Пленум Конституционного суда Азербайджанской Республики

У С Т А Н О В И Л:

Гянджинский военный суд обратился в Конституционный суд Азербайджанской Республики (далее – Конституционный суд) с просьбой дать толкование статей 34-1 и 156.2 Кодекса Азербайджанской Республики об административных проступках (далее – Кодекс об административных проступках) в отношении статей 30.2, 610-618 данного Кодекса.

В обращении отмечается, что 12 июля 2021 года военный прокурор принял решение о начале производства по делу об административном проступке в отношении бывшего военнослужащего срочной действительной военной службы Н-ской воинской части Э.Нагиева по статье 612.1 Кодекса об административных проступках и направил его для рассмотрения в Гянджинский военный суд. Так, Э.Нагиев совершил 22 апреля 2021 года деяние, предусмотренное статьей 612.1 кодекса об административных проступках.

В статье 612.1 Кодекса об административных проступках установлено, что нарушение уставных правил взаимоотношений между военнослужащими при отсутствии между ними отношений подчиненности, то есть унижение одним военнослужащим чести и достоинства другого военнослужащего либо в отношении него насилия влечет применение административного ареста на срок от десяти дней до одного месяца.

Согласно статье 156.2 данного кодекса, лица, совершившие проступки, указанные в статьях 610-618 настоящего Кодекса, в отношении которых применен административный арест – гауптвахта, а другие лица – под стражей в местах, установленных соответствующим органом исполнительной власти.

Из обращения следует, что в связи с окончанием срока военной службы Э.Нагиев приказом командира воинской части с 3 июля 2021 года был исключен из списков личного состава воинской части, продовольственного и вещевого обеспечения

и направлен в Агдамский районный отдел Государственной службы по мобилизации и призыву Азербайджанской Республики для постановки на учет .

Обратившийся, ссылаясь на статью 20 Положения о прохождении военной службы (далее-Положение о прохождении военной службы), утвержденного законом Азербайджанской Республики от 3 октября 1997 года, отметил, что окончанием военной службы для военнослужащих, непосредственно уволенных из воинской части, считается день их исключения из списков личного состава воинской части приказом командира воинской части в связи с увольнением с военной службы.

В связи с этим Гянджинский военный суд считает, что поскольку Э.Нагиев был демобилизован из рядов армии и соответственно утратил статус военнослужащего, то содержание его под стражей на гауптвахте или в местах, установленных соответствующим органом исполнительной власти, в случае применения меры взыскания в виде административного ареста является неопределенным.

Еще один вопрос, поставленный в обращении, связан с тем, что в случае применения административного ареста за проступки, предусмотренные главой 41 Кодекса об административных проступках (статьи 610-618), арест в соответствии со статьей 34-1 данного Кодекса может быть заменен штрафом. Так, согласно статье 34-1 Кодекса об административных проступках, если применение административного взыскания в виде общественных работ или административного ареста, предусмотренного санкцией, установленной за административный проступок в особенной части настоящего Кодекса, не представляется возможным согласно требованиям статей 28.4 или 30.2 настоящего Кодекса, то в отношении лица, совершившего административный проступок, судья вместо административного взыскания, предусмотренного соответствующей статьей особенной части настоящего кодекса применяет административное взыскание в виде штрафа в размере от двухсот до пятисот манатов.

На основании указанного, Гянджинский военный суд для внесения ясности в вышеотмеченные вопросы с целью формирования единой судебной практики, обеспечения единообразного применения законодательства об административных проступ-

ках, а также соблюдения требований принципа правовой определенности решил обратиться в Конституционный суд.

Пленум Конституционного суда считает необходимым отметить в связи с обращением следующее.

Кодекс об административных проступках основан на Конституции Азербайджанской Республики, общепринятых нормах и принципах международного права.

На основании статьи 2 Кодекса об административных проступках законодательство Азербайджанской Республики об административных проступках имеет задачей охрану прав и свобод человека и гражданина, человеческого здоровья, санитарно-эпидемиологического благополучия населения, общественной морали, собственности, экономических интересов лиц, общественного порядка и общественной безопасности, окружающей среды, правил управления, укрепление законности и предупреждение административных проступков.

Привлекается к административной ответственности и наказывается только такое лицо, которое признано виновным в совершении административных проступков, предусмотренных настоящим Кодексом, и совершило деяние (действие или бездействие), имеющее все иные признаки состава административного проступка (статья 3 Кодекса об Административных Проступках).

В соответствии со статьей 4 Кодекса об административных проступках настоящий Кодекс основывается на принципах уважения прав и свобод человека и гражданина, законности, равенства перед законом, презумпции невиновности, справедливости и предупреждения административных проступков.

Согласно требованиям статей 6.1 и 31.1 Кодекса об административных проступках административные взыскания за административные проступки применяются в соответствии с настоящим Кодексом.

Следует отметить, что глава 41 Кодекса об административных проступках была подготовлена в целях продолжения мер по гуманизации политики и декриминализации преступлений в соответствии с пунктом 2 Указа Президента Азербайджанской Республики “Об углублении реформ в судебной-правовой системе” от 3 апреля 2019 года и включена в кодекс законом

Азербайджанской Республики от 1 мая 2020 года. Определенные в данной главе административные правонарушения против военной службы – это совершенные военнослужащими деяния, не влекущие за собой уголовной ответственности.

Военнослужащий, нарушая наряду с административными, трудовыми, налоговыми и другими отраслевыми правовыми нормами также военно-правовые нормы, совершает конкретное деяние, то есть административное правонарушение как исключительный субъект административной ответственности. Административное правонарушение, совершенное военнослужащим, отличается от административного проступка других лиц тем, что первый наносит ущерб как административным так и военным правоотношениям. Именно в этом выражается его общественная опасность.

Ответственность военнослужащего за административные проступки против военной службы различают по трем признакам:

- по особому субъективному составу (офицерский состав, прапорщики, мичманы соответствующего органа исполнительной власти, военнослужащие сверхсрочной службы, военнослужащие срочной действительной военной службы, курсанты учебных заведений особого назначения, готовящих военнослужащих и военнообязанные, призванные на сборы);
- по основаниям привлечения к административной ответственности (только за правонарушения, указанные в статьях 610-618 Кодекса об административных проступках);
- ограничением возможности применения отдельных видов административного взыскания в отношении военнослужащих (статьи 28.4.6 и 30.2 Кодекса об административных проступках).

К основаниям для привлечения военнослужащих к административной ответственности относятся:

- материально-правовые основания, устанавливающие административную ответственность;
- фактические основания, повлекшие совершение военнослужащими административного проступка;
- процессуально-правовые основания, регулирующие порядок привлечения военнослужащих к административной ответственности.

Следует отметить, что применение административного взыскания в отношении военнослужащих преследует превентивные и охранительные цели.

Превентивная цель выражается в предупреждении совершения военнослужащими административных правонарушений, а охранительная – в обеспечении прав и свобод субъектов военных правоотношений, обеспечении охраны и защиты общественного порядка, прохождения военнослужащими военной службы.

В статье 30 Закона Азербайджанской Республики “О статусе военнослужащих” (далее – Закон “О статусе военнослужащих”) отмечается, что военнослужащие за совершение ими правонарушений несут ответственность в соответствии с действующим законодательством Азербайджанской Республики. Военнослужащие, независимо от воинского звания и служебного положения, равны перед законом. В случаях, непосредственно предусмотренных дисциплинарными уставами, военнослужащие несут дисциплинарную ответственность за административные проступки, а в остальных случаях-административную ответственность в порядке, установленном Кодексом Азербайджанской Республики об административных проступках.

Согласно статье 16.3 Кодекса об административных проступках, устанавливающей административную ответственность военнослужащих, в случаях, когда это непосредственно предусмотрено дисциплинарными уставами, военнослужащие за административные проступки несут дисциплинарную ответственность, а в остальных случаях-административную ответственность на общих основаниях. К военнослужащим не могут быть применены общественные работы, а также административный арест за административные проступки, помимо административных проступков, предусмотренных главой 41 настоящего Кодекса.

В соответствии с пунктом 1 Примечания статьи 16 Кодекса об административных проступках под “военнослужащими” в статье 16.3 настоящего Кодекса имеется в виду офицерский состав, прапорщики, мичманы соответствующих органов исполнительной власти, военнослужащие сверхсрочной службы, военнослужащие срочной действительной военной службы

и курсанты учебных заведений особого назначения, готовящих военнослужащих.

В соответствии со статьей 43.4 Кодекса об административных проступках, при совершении административных проступков, предусмотренных статьей 43.1 настоящего Кодекса, дела об административных проступках, предусмотренных статьями 610-618 настоящего Кодекса, а также военнослужащими и военнообязанными, призванными на сбор дела об административных проступках, рассматриваются военными судами.

За административные проступки, предусмотренные статьями 43.1 и 610-618 Кодекса об административных проступках, военнослужащие и военнообязанные, призванные на сбор, несут административную ответственность на общих основаниях.

На основании статьи 30.2 Кодекса об административных проступках, закрепляющей меру взыскания в виде административного ареста, административный арест не может привлекаться к беременным женщинам или женщинам, имеющим на иждивении ребенка до четырнадцатилетнего возраста, мужчинам, самостоятельно воспитывающим ребенка до четырнадцатилетнего возраста, лицам, не достигшим восемнадцати лет, лицам с инвалидностью первой или второй группы, детям до 18 лет с ограниченными возможностями здоровья, женщинам, достигшим шестидесяти лет, и к мужчинам, достигшим шестидесяти пяти лет, а также к военнослужащим за другие административные проступки, за исключением административных проступков, предусмотренных главой 41 настоящего Кодекса.

В данной статье устанавливается круг лиц, в отношении которых не допускается применение взыскания в виде административного ареста, а также обстоятельства, при которых запрещается применение меры в виде административного ареста в отношении военнослужащих. Из содержания статьи следует, что законодатель предусматривает применение административного ареста в отношении военнослужащих только за совершенные административные проступки против военной службы (проступков, предусмотренных главой 41 Кодекса об административных проступках).

В соответствии со статьей 156.2 Кодекса об административных проступках лица, совершившие проступки, указанные в

статьях 610-618 настоящего Кодекса, в отношении которых был применен административный арест под стражей на гауптвахте, а другие лица – в местах, установленных соответствующим органом исполнительной власти.

Из обращения следует, что спорный вопрос связан с содержанием военнослужащего на гауптвахте или в местах, определенных соответствующим органом исполнительной власти, в случае применения к данному лицу административного ареста при совершении административного проступка, предусмотренного статьей 612.1 Кодекса об административных проступках, во время службы, однако впоследствии увольнения со службы и утрате им статуса военнослужащего, относится к содержанию под охраной.

В связи с этим следует иметь в виду, что административные проступки, установленные статьями 610-618 Кодекса об административных проступках, относятся к главе 41 данного Кодекса под названием “Административные проступки против военной службы”. А субъектом административных проступков, предусмотренных этой главой, является специальный субъект, то есть военнослужащие.

Согласно статье 3 закона "О статусе военнослужащих", статус военнослужащих граждане приобретают со дня призыва поступления в добровольном порядке на службу в Вооруженные силы Азербайджанской Республики, призыва на сборы, поступления в военно учебные заведения, и утрачивают с увольнением со службы в Вооруженных силах Азербайджанской Республики со дня исключения из списков воинской части, отчисления или исключения из военно учебных заведений, окончания сборов, в порядке, установленном законодательством Азербайджанской Республики.

В приложении номер 4 “О гауптвахте” к “Уставу гарнизонной и караульной служб Вооруженных сил Азербайджанской Республики”, утвержденному Законом Азербайджанской Республики от 23 сентября 1994 года, гауптвахта определена как специальное место, предназначенное для содержания военнослужащих под стражей.

Поэтому законодатель, учитывая в статье 156.2 Кодекса об административных проступках, что субъектом проступков, ука-

занных в статьях 610-618 данного Кодекса, является военнотружущим, предусмотрел содержание под стражей лиц, имеющих статус военнотружущих на гауптвахте, а других лиц в местах, установленных соответствующим органом исполнительной власти.

Так что содержание совершивших проступки, предусмотренные главой 41 Кодекса об административных проступках (статьи 610-618), однако утративших статус военнотружущих в связи с увольнением с военной службы, на гауптвахте не может считаться соответствующим требованиям законодательства.

Таким образом, поскольку содержание лиц, совершивших административные проступки, предусмотренные главой 41 Кодекса об административных проступках, однако утративших статус военнотружущего в связи с увольнением с военной службы на гауптвахте не соответствует правовой природе и цели статьи 156.2 данного Кодекса, они должны содержаться под стражей в местах, установленных соответствующим органом исполнительной власти.

Что касается поставленного другого вопроса в обращении, следует отметить, что на основании статьи 34-1 Кодекса об административных проступках если применение административного взыскания в виде общественных работ или административного ареста, предусмотренного санкцией, установленной за административный проступок в особенной части настоящего Кодекса, не представляется возможным согласно требованиям статей 28.4 или 30.2 настоящего Кодекса, то в отношении лица, совершившего административный проступок, судья вместо административного взыскания, предусмотренного соответствующей статьей особенной части настоящего Кодекса, применяет административное взыскание в виде штрафа в размере от двухсот до пятисот манатов.

Статья 28.4 Кодекса об административных проступках запрещает применение общественных работ в отношении военнотружущих. А на основании статьи 30.2 данного Кодекса в отношении военнотружущих не может быть применена мера взыскания в виде административного ареста за совершение других административных проступков, не направленных против военной службы. По этой причине законодатель посчитал возможным

применение в отношении военнослужащих в указанных случаях вместо общественных работ и административного ареста взыскания в виде штрафа. При этом в соответствии со статьей 34-1 Кодекса об административных проступках в отношении данных лиц, судья вместо общественных работ или административного ареста применяет административное взыскание в виде штрафа в размере от двухсот до пятисот манатов.

Как видно, законодатель, в соответствии со статьей 34-1 Кодекса об административных проступках, поставил замену указанных в статьях 28.4 и 30.2 данного Кодекса видов взыскания административным штрафом в зависимость лишь от невозможности применения этих видов взыскания.

Поэтому за совершение военнослужащим административных проступков против военной службы в отношении него вместо административного ареста, предусмотренного санкцией соответствующей статьи, не может быть назначен административный штраф с применением статьи 34-1 Кодекса об административных проступках. То есть во время как за совершение военнослужащим административных проступков, против военной службы, законодатель непосредственно предусматривает в виде административного ареста, замена взыскания в виде административного ареста за данные проступки штрафом не может считаться возможной. Таким образом, исходя из смысла статьи 34-1 Кодекса об административных проступках, совершение административных проступков против военной службы судья не может вместо административного ареста, предусмотренного за соответствующей статьей особенной части данного Кодекса применить в отношении лица взыскание в виде штрафа.

Следует также отметить, что в статье 32 Кодекса об административных проступках установлены обстоятельства, смягчающие ответственность при применении административного взыскания. В статье 32 данного Кодекса отражена возможность принятия во внимание судьей в качестве обстоятельств, смягчающих ответственность, и иных случаев, смягчающих ответственность при применении административного взыскания не указанных в статьях 32.1.1-32.1.7 настоящего Кодекса.

Обязательства, смягчающие ответственность за административный проступок, предусмотрены законодательством исходя

из принципа справедливости. Данный принцип предусматривает справедливость наказания, применяемого к лицу, совершившему административный проступок, то есть соответствие характеру административного проступка, обстоятельствам его совершения и личности лица, признанного виновным в совершении административного проступка.

Следует иметь в виду, что военнослужащие, как лица, исполняющие долг перед Родиной, могут иметь исключительные заслуги в защите территориальной целостности Азербайджанской Республики, боях за Родину, а также в обеспечении обороны и безопасности нашего государства. В этом контексте Пленум Конституционного суда считает важным подчеркнуть, что при применении судами взысканий в отношении лиц, совершивших административные проступки против военной службы, их вышеотмеченные особые заслуги, награждение в связи с этим государственными наградами Азербайджанской Республики, а также характеризующие личность положительные обстоятельства, должны учитываться в качестве смягчающего обстоятельства в соответствии со статьей 32.2 Кодекса об административных проступках.

На основании вышеуказанного Пленум Конституционного суда приходит к следующим выводам:

– поскольку содержание лиц, совершивших административные проступки, предусмотренные главой 41 Кодекса об административных проступках, однако утративших статус военнослужащего в связи с увольнением с военной службы, на гауптвахте не соответствует правовой природе и цели статьи 156.2 данного Кодекса, они должны содержаться под стражей в местах, установленных соответствующим органом исполнительной власти;

– в соответствии со смыслом статьи 34-1 Кодекса об административных проступках за совершение административных проступков против военной службы судья не может вместо административного ареста, предусмотренного соответствующей статьей особенной части данного Кодекса применить в отношении лица взыскание в виде штрафа;

– при применении судами взыскания в отношении лиц, совершивших административные проступки против военной

службы, их исключительные заслуги в защите территориальной целостности Азербайджанской Республики, обеспечении обороны и безопасности нашего государства, а также характеризующие личность положительные обстоятельства должны учитываться в качестве смягчающего обстоятельства в соответствии со статьей 32.2 Кодекса об административных проступках.

Руководствуясь частью VI статьи 130 Конституции Азербайджанской Республики, статьями 60, 62, 63, 65-67 и 69 Закона Азербайджанской Республики “О Конституционном суде”, Пленум Конституционного Суда Азербайджанской Республики

ПОСТАНОВИЛ:

1. Поскольку содержание лиц, совершивших административные проступки, предусмотренные главой 41 Кодекса Азербайджанской Республики об административных проступках, однако утративших статус военнослужащего в связи с увольнением с военной службы, на гауптвахте не соответствует правовой природе и цели статьи 156.2 данного Кодекса, они должны содержаться под стражей в местах, установленных соответствующим органом исполнительной власти.

2. В соответствии со смыслом статьи 34-1 Кодекса Азербайджанской Республики об административных проступках за совершение административных проступков против военной службы судья не может вместо административного ареста, предусмотренного соответствующей статьей особенной части данного Кодекса применить в отношении лица взыскание в виде штрафа .

3. При применении судами взыскания в отношении лиц, совершивших административные проступки против военной службы, их исключительные заслуги в защите территориальной целостности Азербайджанской Республики, обеспечении обороны и безопасности нашего государства, а также, характеризующие личность положительные обстоятельства, должны учитываться в качестве смягчающего обстоятельства в соответ-

ствии со статьей 32.2 Кодекса Азербайджанской Республики об административных проступках.

4. Постановление вступает в силу со дня опубликования.

5. Постановление опубликовать в газетах «Азербайджан», «Республика», «Халг газети», «Бакинский рабочий» и «Вестнике Конституционного суда Азербайджанской Республики».

6. Постановление является окончательным и не может быть отменено, изменено или официально истолковано ни одним органом или лицом.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ADINDAN

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI KONSTITUSIYA MƏHKƏMƏSİ PLENUMUNUN Q Ə R A R I

Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndinin şərh edilməsinə dair

12 yanvar 2022-ci il

Bakı şəhəri

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu Fərhad Abdullayev (sədr), Sona Salmanova, Humay Əfəndiyeva, Rövşən İsmayılov, Ceyhun Qaracayev (məruzəçi-hakim), Rafael Qvaladze, Mahir Muradov, İsa Nəcəfov və Kamran Şəfiyevdən ibarət tərkibdə,

məhkəmə katibi Fəraid Əliyevin iştirakı ilə,

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsinə, “Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 27.2 və 33-cü maddələrinə və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Daxili Nizamnaməsinin 39-cu maddəsinə müvafiq olaraq, xüsusi konstitusiyaya icraatının yazılı prosedur qaydasında keçirilən məhkəmə iclasında Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsinin müraciəti əsasında Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndinin şərh edilməsinə dair konstitusiyaya işinə baxdı.

İş üzrə hakim C.Qaracayevin məruzəsini, maraqlı subyektlərin nümayəndələri Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsinin hakimi S.Miriyevanın və Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Aparatının Sosial qanunvericilik şöbəsinin müdiri A.Vəliyevin, mütəxəssis Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının sədri S.Hacıyevin mülahizələrini, ekspert Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinin Əmək və ekologiya hüququ kafedrasının müdiri, hüquq üzrə elmlər doktoru, professor A.Qasımovun rəyini və iş

materiallarını araşdırıb müzakirə edərək, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu

M Ü Ə Y Y Ə N E T D İ:

Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsinə (bundan sonra – Konstitusiya Məhkəməsi) müraciət edərək Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin (bundan sonra – Əmək Məcəlləsi) 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndinin Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının (bundan sonra – Konstitusiya) 63-cü maddəsi baxımından şərh edilməsini xahiş etmişdir.

Müraciətdən görünür ki, İ.Hüseynov “BakuBus” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinə (bundan sonra – “BakuBus” MMC) qarşı iş bərpa, ödənilməmiş əmək haqqı, mükafat, son haqq-hesab, istifadə edilməmiş məzuniyyət pulu, maddi və mənəvi ziyan tələbinə dair iddia ərizəsi ilə Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsinə müraciət etmişdir.

Məhkəmə araşdırması gedişində müəyyən edilmişdir ki, “BakuBus” MMC-nin sürücüsü olmuş İ.Hüseynov 4 noyabr 2016-cı il tarixində idarə etdiyi avtobusla xidməti vəzifəsini icra edən zaman piyadanın ölümü ilə nəticələnən yol nəqliyyat hadisəsini törətmişdir. Həmin fakt üzrə Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 263.2-ci maddəsi ilə cinayət işi başlanılmış, 14 yanvar 2017-ci il tarixində İ.Hüseynov təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilərək barəsində başqa yerə getməmək haqqında iltizam qətimkan tədbiri seçilmişdir. İş üzrə ibtidai istintaq orqanının səlahiyyətli şəxsinin 12 dekabr 2020-ci il tarixli qərarı ilə cinayət işinin icraatına bəraətverici əsaslarla xitam verilmişdir.

Cinayət işinin istintaqı gedişində cavabdeh “BakuBus” MMC Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndinə istinad edərək, cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməl törətməsi ilə bağlı barəsində istintaq getməsinə əsaslanaraq, 1 mart 2017-ci il tarixli əmrlə İ.Hüseynovu işdən kənarlaşdırmışdır.

Müraciətdə qeyd olunur ki, Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndinə əsasən, iş vaxtı ərzində işçi bilavasitə iş yerində müvafiq səlahiyyətli orqanın qərarı ilə təsdiqlənən inzibati xətalara və ya cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməllər törət-

dikdə işəgötürən mülkiyyətçinin və işçilərin mənafeyini qorumaq, baş verə biləcək əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasının qarşısını almaq və əmək intizamını təmin etmək məqsədi ilə işçini müvafiq iş vaxtı ərzində işdən kənar edə bilər.

Həmin maddədən görünür ki, işçinin məhz iş vaxtı ərzində inzibati xətalara və ya cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməllər törətməsi onun işdən kənarlaşdırılmasının əsaslarından biri kimi çıxış edir. Eyni zamanda, bu əməllərin törədilməsinin müvafiq səlahiyyətli orqanın qərarı ilə təsdiqlənməli olduğu ifadə edilmişdir. Lakin qanunvericinin “müvafiq səlahiyyətli orqanın qərarı” dedikdə məhz hansı orqanı və qərarı nəzərdə tutması göstərilməmişdir. Bu isə işçinin yuxarıda qeyd edilmiş əsasla işdən kənarlaşdırılmasının qanuni olub-olmamasının məhkəmə tərəfindən müəyyən edilməsində qeyri-müəyyənlik yaradır.

Müraciətdənin qənaətinə görə, həmin maddədə “müvafiq səlahiyyətli orqan” dedikdə, ibtidai araşdırma orqanı nəzərdə tutulursa, bu zaman “müvafiq səlahiyyətli orqanın qərarı” dedikdə, şəxsin şübhəli şəxs qismində tanınmasının və ya təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb etmə haqqında qərarın yaxud ittiham aktının tərtib edilməsinin nəzərdə tutulduğu müəyyən edilməlidir.

Lakin “müvafiq səlahiyyətli orqan” dedikdə, məhkəmə nəzərdə tutulursa, bu halda “müvafiq səlahiyyətli orqanın qərarı” şəxsin təqsirli bilinməsinə dair məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmünü ifadə edir.

Müraciətdən həmçinin qeyd edilir ki, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra – Cinayət-Prosessual Məcəlləsi) 154.2-ci maddəsinə uyğun olaraq, zərurət olarsa ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun təqdimatı ilə məhkəmə tərəfindən şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs barəsində vəzifədən kənarlaşdırma qismində qətimkan tədbiri seçilə bilər. Prosessual qanunvericilikdə iş üzrə ibtidai istintaqın aparıldığı dövrdə şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin vəzifədən kənarlaşdırılması barədə ayrıca qətimkan tədbiri nəzərdə tutulduğu halda, heç bir məcburiyyət olmadan işəgötürənin ibtidai istintaq dövründə işçini işdən kənarlaşdırmasının qanuniliyi sual doğurur.

Göstərilənləri nəzərə alaraq, müraciətdən şəxslərin əmək hüquqlarının müdafiəsinin, hüquq tətbiq etmə təcrübəsinin vahidli-

yinin təmin edilməsi məqsədi ilə Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndinin şərh edilməsi üçün Konstitusiya Məhkəməsinə müraciət etmək qərarına gəlmişdir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu müraciətlə əlaqədar aşağıdakıları qeyd edir.

Əmək hüququ insanların digər konstitusiya hüquqlarının həyata keçirilməsinə təsir göstərə biləcək amillərdən biri olmaqla, insanın ləyaqəti və özünü cəmiyyətdə fərd kimi dərk etməsi üçün önəmlidir.

Konstitusiyanın 35-ci maddəsinə əsasən, hər kəsin əməyə olan qabiliyyəti əsasında sərbəst surətdə özünə fəaliyyət növü, peşə, məşğuliyyət və iş yeri seçmək hüququ vardır. Əmək müqavilələri sərbəst bağlanır, heç kəs əmək müqaviləsi bağlamağa məcbur edilə bilməz. Hər kəsin təhlükəsiz və sağlam şəraitdə işləmək, heç bir ayrı-seçkilik qoyulmadan öz işinə görə dövlətin müəyyənləşdirdiyi minimum əmək haqqı miqdarından az olmayan haqq almaq hüququ vardır.

Əksər hüquqlara münasibətdə olduğu kimi, əmək hüququ da mütləq və məhdudlaşdırılmaya məruz qala bilməyən hüquq kimi qəbul edilə bilməz.

Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 49-cu maddəsinin şərh edilməsinə dair” 2005-ci il 21 oktyabr tarixli Qərarında formalaşdırdığı hüquqi mövqeyə görə, dövlətin və insanın vətəndaşların və digər şəxslərin hüquq və azadlıqlarına qəsd etməmək vəzifəsi hüquqların məhdudlaşdırılması kimi qəbul edilir. Dövlət tərəfindən insan hüquqlarının qanuni məhdudlaşdırılması digər subyektlərin hüquqlarına özbaşına münasibətə sədd qoymaq məqsədinə yönəlmişdir.

Hüquqi dövlətdə insan hüquqlarının məhdudlaşdırılması yalnız qanun əsasında mümkündür. Bu prinsip “Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinin tənzimlənməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Qanununda da öz əksini tapmışdır. Belə ki, həmin Konstitusiya Qanununun 3.1 və 3.4-cü maddələrinə əsasən, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə nəzərdə tutulmuş insan hüquqları və azadlıqları yalnız qanunla məhdudlaşdırıla bilər. İnsan hüquqlarına və ya azadlıqlarına qoyulan məhdudiyyətlər Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında və bu Konstitusiya Qanununda

nəzərdə tutulan qanuni məqsədə yönəlməli və həmin məqsədə mütənasib olmalıdır.

İnsan hüquqlarının məhdudlaşdırılmasının qanuniliyinə, mütənasibliyinə və ədalətliyinə nəzarəti isə məhkəmələr həyata keçirirlər. Qanunverici hüququn məhdudlaşdırılmasının hüquqi qaydasını və əsaslarını müəyyən etməklə, dövlətin ədalət mühakiməsi yolu ilə cəmiyyət üçün əhəmiyyət kəsb edən dəyərlərinin mühafizə edilməsi və hər bir şəxsin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi arasında yarana biləcək kolliziyaları həll etmiş olur.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu bir sıra qərarlarında qanunverici tərəfindən hər hansı ictimai münasibətlərin tənzimlənməsinə dair normativ hüquqi aktlar qəbul edilərkən hüquqi müəyyənlik prinsipinə riayət edilməsinin vacibliyini vurğulamışdır. Hüquqi müəyyənlik prinsipi hüququn aliliyinin əsas aspektlərindən biri kimi çıxış edir. Hər bir qanunun və ya onun hər hansı bir müddəasının hüquqi müəyyənlik prinsipinə cavab verməsi olduqca vacibdir. Bunun təmin edilməsi üçün hüquq normaları birmənalı və aydın olmalıdır. Bu öz növbəsində hər kəsə onun hüquq və azadlıqlarının müdafiə ediləcəyinə, hüquq tətbiqədən hərəkətlərinin isə proqnozlaşdırıla bilən olacağına əminlik verməlidir. Bunun əksi, yəni hüquq normasının məzmununun qeyri-müəyyənliyi hüquq tətbiqetmədə məhdudiyətsiz mülahizə üçün imkan yaratmaqla, hər bir normativ hüquqi aktın əsasında dayanmalı olan qanunun aliliyi, qanun və məhkəmə qarşısında bərabərlik və ədalət prinsiplərinin pozulmasına gətirib çıxara bilər ("Azərbaycan Respublikasında hərbi xidmətə çağırışın əsasları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 21-ci maddəsinin və Azərbaycan Respublikası Cəzaların İcrası Məcəlləsinin 180.3-cü maddəsinin müddələrinin şərh edilməsinə dair" 22 sentyabr 2008-ci il tarixli və "Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 59.1.9 və 60-cı maddələrinin bəzi müddələrinin şərh edilməsinə dair" 2 aprel 2012-ci il tarixli Qərarlar).

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu Klark Qordon Morrisin şikayəti üzrə 2017-ci il 26 may tarixli Qərarında qanunun aydın olması tələbi ilə bağlı qeyd etmişdir ki, qanunun aydın və proqnozlaşdırıla bilən olması hüquqi dövlətin vacib təzahürlərindən biri olan qanunun ümumiliyini təmin etmək zərurəti ilə uzlaşmalıdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, qanunun mətninin mütləq aydınlığı

(qanunvericinin bütün mümkün ola biləcək həyati halları qanunda nəzərdə tutması) qeyri-realdır. Bu səbəbdən qanunda ümumi anlayışlardan istifadə edilməsi qaçılmazdır.

Bu baxımdan, hüquqi normaların bəzən qaçılmaz olan natamamlığı və ya qeyri-müəyyənliyi məhz məhkəmə təcrübəsi vasitəsi ilə aradan qaldırılır (Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun R.Cəfərovun şikayəti üzrə 2012-ci il 18 may tarixli Qərarı).

Bu zaman məhkəmə təcrübəsində normativ hüquqi aktların müddəaları onların konstitusiya hüquqi mənasına uyğun tətbiq olunmalıdır (Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun “M.Məmmədovun şikayəti əsasında Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosessual Məcəlləsinin 55-ci maddəsinin bəzi müddəalarının Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 60-cı maddəsinin I hissəsinə uyğunluğunun yoxlanılmasına dair” 2014-cü il 29 aprel tarixli Qərarı).

Fiziki şəxslərin əməyə olan qabiliyyətlərinin tətbiqi ilə bağlı yaranan əmək münasibətlərini tənzimləyən əsas normativ hüquqi akt Əmək Məcəlləsidir. Bu Məcəllə müvafiq hüquq normaları ilə əmək münasibətlərində işçilərin və işəgötürənlərin əmək, sosial, iqtisadi hüquqları və bu hüquqlarla bağlı müvafiq təminatların minimum səviyyəsini və s. müəyyən edir.

Qeyd olunduğu kimi, Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndinə əsasən, iş vaxtı ərzində işçi bilavasitə iş yerində müvafiq səlahiyyətli orqanın qərarı ilə təsdiqlənən inzibati xətalara və ya cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməllər törətdikdə işəgötürən mülkiyyətçinin və işçilərin mənafeyini qorumaq, baş verə biləcək əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasının qarşısını almaq və əmək intizamını təmin etmək məqsədi ilə işçini müvafiq iş vaxtı ərzində işdən kənar edə bilər.

Maddənin məzmunundan da anlaşıldığı kimi, qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hallarda işəgötürən tərəfindən işçinin işdən kənar edilməsi müvəqqəti xarakter daşıyır və işçinin əmək müqaviləsi ilə müəyyən edilmiş əmək funksiyalarını (vəzifələrini) yerinə yetirmək imkanından müvafiq iş vaxtı ərzində məhrum edilməsini ehtiva edir. Qanunverici işəgötürənə bu səlahiyyəti aşağıdakı məqsədlərə nail olmaq üçün vermişdir:

- mülkiyyətçinin və işçilərin mənafeyini qorumaq;
- baş verə biləcək əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasının qarşısını almaq;

– əmək intizamını təmin etmək.

Göründüyü kimi, işçinin işdən kənar edilməsi intizam tənbeh tədbiri və ya cəza xarakteri daşımır. Məqsədi işçinin əmək funksiyalarının yerinə yetirilməsinin davam etdirilməsi nəticəsində yaranan biləcək əlverişsiz halların, mümkün ziyanın qarşısını almaqdır.

Qanunverici Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndi ilə işçinin işdən kənar edilməsi üçün aşağıdakı şərtləri də müəyyən etmişdir:

– işçi inzibati xətaları və ya cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməlləri iş vaxtı ərzində törətməli;

– işçi inzibati xətaları və ya cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməlləri bilavasitə iş yerində törətməli;

– işçinin inzibati xətaları və ya cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməlləri törətməsi müvafiq səlahiyyətli orqanın qərarı ilə təsdiq edilməlidir.

Müraciətdən göründüyü kimi, qeyd olunan normanın tətbiqi zamanı mübahisə doğuran məqamlar işçinin işdən kənarlaşdırılması üçün inzibati xətaları və ya cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməlləri törətməsinin hansı orqanın qərarı ilə təsdiq edilməli olması, habelə bu orqan ibtidai araşdırma orqanı olduğu təqdirdə həmin orqanın məhz hansı qərarının olması ilə bağlıdır.

Bununla bağlı, ilk növbədə, qeyd olunmalıdır ki, Konstitusiyanın 63-cü maddəsinə əsasən, hər kəsin təqsirsizlik prezumpsiyası hüququ vardır. Cinayətin törədilməsində təqsirləndirilən hər bir şəxs, onun təqsiri qanunla nəzərdə tutulan qaydada sübuta yetirməyibsə və bu barədə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü yoxdursa, təqsirsiz sayılır. Məhkəmənin hökmü olmasa, kimsə cinayətdə təqsirli sayıla bilməz.

Təqsirsizlik prezumpsiyası həmçinin Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 21-ci maddəsində də öz əksini tapmışdır. Belə ki, həmin maddəyə əsasən, cinayətin törədilməsində təqsirləndirilən hər bir şəxs onun təqsiri bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş qaydada sübuta yetirməyibsə və bu barədə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmənin hökmü yoxdursa, təqsirsiz sayılır. Şəxsin təqsirli olduğuna əsaslı şübhələr varsa da onun təqsirli bilinməsinə yol verilmir.

Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin (bundan sonra – İnzibati Xətalər Məcəlləsi) 8-ci maddəsinə müvafiq olaraq, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin təqsiri

bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş qaydada sübuta yetmədikdə və bu, inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata baxmış hakimin, səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) qüvvəyə minmiş qərarı ilə müəyyən edilmədikdə o, təqsirsiz hesab edilir.

Beləliklə, sadalanan normaların məzmunundan aydın olur ki, şəxsin cinayət əməlinin və ya inzibati xətanın törədilməsində təqsirli olub-olmaması məsələsi qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə hökmü (qərarı) və ya səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) qərarı ilə təsdiq olunmalıdır.

Lakin Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu hesab edir ki, Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndində işçinin işdən kənar edilməsi kimi müvəqqəti xarakterli preventiv tədbirin tətbiqinin şəxsin təqsirliliyinə dair qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarı (həmçinin inzibati xətalara dair işlər üzrə səlahiyyətli dövlət orqanının (vəzifəli şəxsin) qərarı) ilə şərtləndirilməsi qanunverici tərəfindən həmin maddədə nəzərdə tutulmuş məqsədlərlə uyğunsuzluq təşkil edir. Belə ki, yuxarıda da qeyd olunduğu kimi, işçinin işdən kənar edilməsi müvəqqəti xarakterli tədbir olmaqla tətbiqində qanunvericinin məqsədi qısa müddətə baş verə biləcək əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasının qarşısını almaq, əmək intizamını təmin etmək və bununla da mülkiyyətçinin və işçilərin mənafeyini qorumaqdan ibarətdir.

Odur ki, qanunvericinin göstərilən məqsədlərindən çıxış edərək Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu hesab edir ki, işçinin işdən müvəqqəti kənarlaşdırılması onun barəsində məhkəmənin və ya səlahiyyətli dövlət orqanının (vəzifəli şəxsin) qərarı qanuni qüvvəyə minənədək və yaxud cinayət təqibinə və ya inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata xitam verilənədək, yəni işçinin işdən müvəqqəti kənarlaşdırılmasına səbəb olmuş cinayət əməli və ya inzibati xəta üzrə məsələnin qəti şəkildə həll edilməsində tətbiq edilə bilər. Müvəqqəti xarakterli tədbirin işin tam həllindən, yəni məhkəmənin və ya səlahiyyətli dövlət orqanının (vəzifəli şəxsin) qərarının qanuni qüvvəyə minməsindən sonra şəxs barəsində tətbiqi isə lüzumsuz xarakter daşıyır.

O da qeyd edilməlidir ki, şəxs barəsində qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarı (və ya inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata baxmış hakimin, səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) qüvvəyə minmiş qərarı) bir sıra hallarda əmək müqaviləsinin xitamını

şərtləndirir (məsələn, Əmək Məcəlləsinin 74-cü maddəsinin 1-ci hissəsinin “ç” bəndi, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 29-cu maddəsi və s.).

Nəzərə alınmalıdır ki, cinayət-prosessual qanunvericiliyində cinayət mühakimə icraatının əsas məqsədlərinə nail olmaq üçün müəyyən qətimkan tədbirlərinin tətbiqi nəzərdə tutulmuşdur. Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 154.2-ci maddəsində sadalanan qətimkan tədbirləri preventiv xarakter daşıyırlar və məqsədləri bir çox hallarda tətbiq olunduqları şəxslərin gələcəkdəki real və ehtimal olunan qanunazidd fəaliyyətinin qarşısını almaqdan ibarətdir.

Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 154.2.10-cu maddəsində vəzifədən kənarlaşdırma növündə qətimkan tədbiri müəyyən edilmişdir. Həmçinin Məcəllənin 154.4-cü maddəsində qeyd edilmişdir ki, bu Məcəllənin 154.2.1—154.2.9-cu maddələrində nəzərdə tutulmuş qətimkan tədbirləri əsas qətimkan tədbirləridir və biri digəri ilə birlikdə seçilə bilməz. Vəzifədən kənarlaşdırma həm əsas qətimkan tədbiri qismində, həm də digər qətimkan tədbirlərindən birinə əlavə kimi seçilə bilər.

Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 156.2-ci maddəsinə əsasən, həbs və vəzifədən kənarlaşdırma müstəntiqin vəsatəti əsasında və ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun təqdimatı, habelə cinayət işinə baxan məhkəmənin öz təşəbbüsü ilə və yalnız məhkəmənin qərarına əsasən seçilə bilər.

Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 172.1 və 172.2-ci maddələrinə əsasən, vəzifədən kənarlaşdırma qətimkan tədbiri qismində şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin öz vəzifə səlahiyyətlərini icra etməsinə, yerinə yetirdiyi işi, yaxud məşğul olduğu fəaliyyəti davam etdirməsinə qadağan qoyulmasından ibarətdir. Şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs barəsində vəzifədən kənarlaşdırma qismində qətimkan tədbirinin seçilməsi üçün kifayət qədər əsaslar olduqda, ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror göstərilən şəxsə 3 (üç) gün müddətində vəzifə səlahiyyətlərini icra etməyi, yerinə yetirdiyi işi, yaxud məşğul olduğu fəaliyyəti davam etdirməyi əsaslandırılmış qərarı ilə qadağan edə bilər. Eyni vaxtda ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror məhkəməyə şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs barəsində vəzifədən kənarlaşdırma qismində qətimkan tədbirinin seçilməsi barədə təqdimat göndərir.

Həmçinin həmin Məcəllənin 172.3-cü maddəsində qeyd olunur ki, vəzifədən kənarlaşdırma qismində qətimkan tədbirinin seçilməsi barədə məhkəmə qərarının surəti dərhal icra edilməsi üçün şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin iş yerinin müdiriyyətinə göndərilir və o, qərarın surətini aldığı andan şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin qadağan edilmiş işlə məşğul olmasına, yaxud fəaliyyətini həyata keçirməsinə imkan verməyə haqlı deyil.

Göründüyü kimi, Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin normaları əsasında şəxs barəsində vəzifədən kənarlaşdırma qətimkan tədbiri seçildiyi halda bununla bağlı qəbul edilmiş qərarın icrası işəgötürənin vəzifəsi kimi çıxış edir. Bundan fərqli olaraq, Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsi üzrə işçinin işdən kənarlaşdırılması işəgötürənin hüququnu təşkil edir. Cinayət-prosessual qanunvericiliyində vəzifədən kənarlaşdırma qətimkan tədbirinin tətbiqi üçün ilkin şərt kimi şəxsin şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs qismində tanınması faktı çıxış etdiyinə görə, məntiqi zərurət olaraq işəgötürənin öz təşəbbüsü ilə işçini cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməllər törətməsi əsası ilə işdən kənarlaşdırması üçün cinayət prosesini həyata keçirən orqanın şübhəli şəxs qismində tanınma və ya təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb etmə haqqında qərarının olması zəruridir.

Buna müvafiq olaraq Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu hesab edir ki, Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndində şəxsin inzibati xətalər törətməsini təsdiqləyən müvafiq səlahiyyətli orqanın qərarı dedikdə, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 99.4-cü maddəsinə uyğun olaraq qəbul edilmiş inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlanması barədə müvafiq akt (protokol, qərardad və ya qərar) başa düşülür.

Göstərilənlərə əsasən Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd edir ki, Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndində müvafiq səlahiyyətli orqanın qərarı dedikdə, cinayət mühakimə icraatı üzrə şəxsin şübhəli şəxs qismində tanınması və ya təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilməsi haqqında qərar, inzibati xətalara dair işlər üzrə icraatda isə inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlanması barədə müvafiq akt nəzərdə tutulur.

Nəzəriyyədə bir çox hallarda Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndində şəxsin cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməllər törətməsini təsdiqləyən müvafiq səlahiy-

yətli orqanın qərarı, məhz Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 154.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş vəzifədən kənarlaşdırma qətimkan tədbirinin seçilməsi ilə əlaqələndirilir. Bununla bağlı Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu göstərir ki, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs barəsində məhz hansı qətimkan tədbirinin tətbiqi məsələsi cinayət-prosessual qanunvericiliyində müəyyən olunmuş hallar nəzərə alınmaqla ibtidai araşdırma orqanının və ya məhkəmənin mülahizəsinə əsasən həll edilir. Odur ki, ibtidai araşdırma orqanı və ya məhkəmə vəzifədən kənarlaşdırma deyil, hər hansı digər qətimkan tədbirinin seçilməsini məqsədemüvafiq hesab etdiyi təqdirdə, iş yerində mülkiyyətçinin və işçilərin mənafeyini qorumaq, əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasının qarşısını almaq, əmək intizamını təmin etmək zərurəti yarana bilər. Bu halda sağlam və təhlükəsiz əmək şəraitinin təmin olunmasına məsul olan işəgötürən özünün əsaslandırılmış qərarı ilə işçini əmək funksiyalarının icrasından müvəqqəti olaraq kənarlaşdırmaqda haqlıdır. Bu Əmək Məcəlləsinin şərh edilən maddəsinin hərfi mənasından da irəli gəlir. Belə ki, həmin maddədə işçinin işdən kənarlaşdırılması işəgötürənin vəzifəsi kimi deyil, məhz hüququ kimi göstərilmişdir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 2-ci hissəsinə əsaslanmaqla vurğulayır ki, işçinin işdən kənar edilməsi hər bir konkret halda müvafiq sübutlar (həkim rəyi, işçilərin izahatları, arayışlar və digər rəsmi sənədlər) toplanaraq sənədləşdirilməli, işəgötürənin bu barədə qərarının zəruriliyi əsaslandırılmalı və əsaslandırma ümumi xarakter daşımamalıdır. Belə ki, bu tədbir işçi barəsində əmək haqqı ödənişinin dayandırılması, əmək funksiyalarının yerinə yetirilməsi imkanından məhrum etmə kimi əlverişsiz nəticələrə səbəb olduğundan, yalnız ictimai (müəssisə və cəmiyyət üçün zərərli və təhlükəli nəticələrin qarşısını almaq) və şəxsi (işçilərin həyat və sağlamlığını qorumaq) mənafelərin müdafiəsi məqsədi ilə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş müstəsna hallarda tətbiq edilə bilər. Eləcə də, işçinin işdən kənarlaşdırılmasının zəruriliyi aradan qalxdıqda işəgötürən işçinin işdən kənarlaşdırılması barədə qərarını ləğv etməlidir. İşçi bu tədbirin tətbiqi zərurəti aradan qalxdıqda məsələnin qəti həllinə qədər özünün əmək funksiyalarının yerinə yetirilməsinə qaytarılmağı tələb etməkdə haqlıdır.

İşçinin işdən kənar edilməsi müvəqqəti xarakter daşdığından bu qərar yalnız ibtidai araşdırma və məhkəmə baxışı müddətində, habelə inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın gedişində qüvvədə olur. Araşdırma bitib şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs barəsində cinayət təqibinə xitam verildikdən və ya təyin olunmuş cəza icraya yönəldikdən, habelə inzibati xəta haqqında iş üzrə yekun akt qəbul edildikdən sonra işçinin işdən kənarlaşdırılması barədə işəgötürənin qərarı qüvvəsini itirir.

Həmçinin Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 5-ci hissəsinə görə, işdən kənar edilməsini işəgötürənin və ya başqa vəzifəli şəxslərin ona qarşı qərəzli münasibətinə, saxta sənədlər əsasında həyata keçirildiyinə və digər faktlara görə qanunsuz və əsassız hesab edən işçi pozulmuş hüquqlarının bərpa edilməsi, şərəf və ləyaqətinin müdafiə olunması üçün məhkəməyə müraciət edə bilər.

Nəzərə alınmalıdır ki, cinayət-prosessual qanunvericiliyində müəyyən edilmiş bəraətverici əsaslarla barəsində cinayət təqibinə xitam verilmiş, habelə barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata xitam verilmiş və s. şəxslərin müvafiq orqanın səhvi və ya sui-istifadəsi nəticəsində vurulmuş ziyanın ödənilməsi hüququ nəzərdə tutulmuşdur.

“Təhqiqat, ibtidai istintaq, prokurorluq və məhkəmə orqanlarının qanunsuz hərəkətləri nəticəsində fiziki şəxslərə vurulmuş ziyanın ödənilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 5-ci maddəsində ödənilməli olan ziyana həm də şəxsin məhrum olduğu əmək haqqı, pensiya, müavinət və başqa gəlirlər aid edilmişdir. Həmin Qanunun 6-cı maddəsində göstərilmişdir ki, bu Qanunun 5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda vurulmuş ziyanın ödənilməsi dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına həyata keçirilir.

Göstərilənlərə əsasən Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu aşağıdakı nəticələrə gəlir:

– Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndinə uyğun olaraq, işəgötürən mülkiyyətçinin və işçilərin mənafeyini qorumaq, baş verə biləcək əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasının qarşısını almaq və əmək intizamını təmin etmək məqsədi ilə bilavasitə iş yerində və iş vaxtı ərzində baş vermiş cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməllərə və ya inzibati xətalara görə işçini aşağıdakı hallarda özünün əsaslandırılmış qərarı ilə işdən kənar edə bilər:

a) Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 90 və 91-ci maddələrinə müvafiq olaraq, şübhəli şəxs qismində tanınma və ya təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb etmə barədə cinayət prosesini həyata keçirən orqanın qərarı olduqda;

b) İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 99.4-cü maddəsinə uyğun olaraq inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlanması barədə müvafiq akt qəbul edildikdə.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsini, “Konstitusiya Məhkəməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 60, 62, 63, 65-67 və 69-cu maddələrini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu

QƏRARA ALDI:

1. Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 62-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin “c” bəndinə uyğun olaraq, işəgötürən mülkiyyətçinin və işçilərin mənafeyini qorumaq, baş verə biləcək əməyin mühafizəsi qaydalarının pozulmasının qarşısını almaq və əmək intizamını təmin etmək məqsədi ilə bilavasitə iş yerində və iş vaxtı ərzində baş vermiş cinayət tərkibi olan ictimai-təhlükəli əməllərə və ya inzibati xətalara görə işçini aşağıdakı hallarda özünün əsaslandırılmış qərarı ilə işdən kənar edə bilər:

a) Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 90 və 91-ci maddələrinə müvafiq olaraq, şübhəli şəxs qismində tanınma və ya təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb etmə barədə cinayət prosesini həyata keçirən orqanın qərarı olduqda;

b) Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 99.4-cü maddəsinə uyğun olaraq inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlanması barədə müvafiq akt qəbul edildikdə.

2. Qərar dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

3. Qərar Azərbaycan Respublikasının rəsmi dövlət qəzetlərində və “Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Məlumatı”nda dərc edilsin, habelə Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin rəsmi internet saytında yerləşdirilsin.

4. Qərar qətidir, heç bir orqan və ya şəxs tərəfindən ləğv edilə, dəyişdirilə və ya rəsmi təfsir edilə bilməz.

ИМЕНЕМ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**ПОСТАНОВЛЕНИЕ
ПЛЕНУМА КОНСТИТУЦИОННОГО СУДА
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ****О толковании пункта "в" части 1 статьи 62 Трудового
кодекса Азербайджанской Республики****12 января 2022 года****город Баку**

Пленум Конституционного суда Азербайджанской Республики в составе Фархада Абдуллаева (председатель), Соны Салмановой, Умай Эфендиевой, Ровшана Исмаилова, Джейхуна Гараджаева (судья-докладчик), Рафаэля Гваладзе, Махира Мурадова, Исы Наджафова и Кямрана Шафиева,

с участием секретаря суда Фараида Алиева,

в соответствии с частью VI статьи 130 Конституции Азербайджанской Республики, статьями 27.2 и 33 Закона Азербайджанской Республики "О Конституционном суде" и статьей 39 Внутреннего устава Конституционного суда Азербайджанской Республики, на основании обращения Сураханского районного суда города Баку рассмотрел в судебном заседании, проведенном в порядке письменной процедуры особого конституционного производства, конституционное дело о толковании пункта "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса Азербайджанской Республики.

Изучив и обсудив доклад судьи Дж.Гараджаева по делу, суждения представителей заинтересованных субъектов – судьи Сураханского районного суда города Баку С.Мириева и заведующего отделом Социального законодательства Аппарата Милли Меджлиса Азербайджанской Республики А.Велиева, специалиста – председателя Гражданской коллегии Верховного суда Азербайджанской Республики С.Гаджиева, мнение эксперта – заведующего кафедрой трудового и экологического права

юридического факультета Бакинского государственного университета А.Гасымова и материалы дела, Пленум Конституционного суда Азербайджанской Республики

У С Т А Н О В И Л:

Сураханский районный суд города Баку обратился в Конституционный суд Азербайджанской Республики (далее – Конституционный суд) с просьбой дать толкование пункта "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса Азербайджанской Республики (далее – Трудовой кодекс) с точки зрения статьи 63 Конституции Азербайджанской Республики (далее – Конституция).

Из обращения следует, что И.Гусейнов обратился в Сураханский районный суд города Баку с иском против Общества с ограниченной ответственностью "ВакуBus" (далее – ООО"ВакуBus") с требованием о восстановлении на работе, невыплаченной заработной плате, премии, окончательном расчете, неиспользованных отпускных, материальном и моральном ущербе.

В ходе судебного разбирательства было установлено, что И.Гусейнов, являвшийся водителем ООО"ВакуBus", 4 ноября 2016 года во время исполнения служебных обязанностей на управляемом им автобусе совершил дорожно-транспортное происшествие, повлекшее смерть пешехода. По данному факту было возбуждено уголовное дело по статье 263.2 Уголовного кодекса Азербайджанской Республики, 14 января 2017 года И.Гусейнов был привлечен в качестве обвиняемого, в отношении него избрана мера пресечения в виде подписки о невыезде. Решением уполномоченного лица органа предварительного следствия по делу от 12 декабря 2020 года производство по уголовному делу было прекращено по оправдательным основаниям.

В ходе расследования уголовного дела ответчик ООО "ВакуBus", ссылаясь на пункт "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса, приказом от 1 марта 2017 года отстранил И.Гусейнова от работы, основываясь на том, что в отношении него ведется

расследование в связи с совершением общественно опасного деяния, содержащего состав преступления.

В обращении отмечается, что на основании пункта "в" части 1 статьи 62 Трудового Кодекса при совершении работником в течение рабочего времени непосредственно на рабочем месте административных проступков или общественно опасных деяний, содержащих состав преступления, подтвержденных решением соответствующего компетентного органа, работодатель может отстранить работника от работы на соответствующий период рабочего времени в целях защиты интересов собственника и работников, предотвращения возможных нарушений правил охраны труда и обеспечения трудовой дисциплины.

Из данной статьи следует, что совершение работником именно в рабочее время административных проступков или общественно опасных деяний, содержащих состав преступления, выступает в качестве одного из оснований его отстранения от работы. В то же время говорится, что совершение указанных деяний должно быть подтверждено решением соответствующего компетентного органа. Однако не указано, какой именно орган и решение законодатель подразумевает под словами "решением соответствующего компетентного органа". А это создает неопределенность при установлении судом законности отстранения работника от работы по вышеуказанному основанию.

По мнению обратившегося, если в данной статье под словами "соответствующего компетентного органа" подразумевается орган предварительного расследования, то значит слова "решением соответствующего компетентного органа" должны подразумевать составление решения о признании лица в качестве подозреваемого или привлечении лица в качестве обвиняемого либо обвинительного акта.

Однако если под "соответствующим компетентным органом" подразумевается суд, то в этом случае под "решением соответствующего компетентного органа" подразумевается вступивший в законную силу приговор суда о признании лица виновным.

В обращении также отмечается, что в соответствии со статьей 154.2 Уголовно-процессуального кодекса Азербайджанской

Республики (далее – Уголовно-процессуальный кодекс) при необходимости суд по представлению прокурора, осуществляющего процессуальное руководство предварительным расследованием, может избрать в отношении подозреваемого или обвиняемого меру пресечения в виде отстранения от должности. Тогда как процессуальное законодательство предусматривает отдельную меру пресечения в виде отстранения подозреваемого или обвиняемого от должности в период предварительного следствия по делу, законность отстранения работодателем работника от работы в период предварительного следствия без какого-либо принуждения вызывает вопрос.

Учитывая вышеизложенное, обратившийся в целях обеспечения защиты трудовых прав лиц, единства правоприменительной практики решил обратиться в Конституционный суд для толкования пункта "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса.

В связи с обращением Пленум Конституционного суда отмечает следующее.

Трудовое право, являясь одним из факторов, способных повлиять на реализацию других конституционных прав людей, представляется важным для достоинства человека и осознания им себя как индивида в обществе.

На основании статьи 35 Конституции, каждый имеет право свободно выбирать на основе своей способности к труду вид деятельности, профессию, занятие и место работы. Трудовые договоры заключаются свободно, никто не может быть принужден к заключению трудового договора. Каждый имеет право трудиться в безопасных и здоровых условиях, получать вознаграждение за свою работу без какой-либо дискриминации не меньше минимального размера оплаты труда, установленного государством.

Как и большинство прав, право на труд не может восприниматься как абсолютное право, не подлежащее ограничению.

Согласно правовой позиции, сформированной Пленумом Конституционного суда в Постановлении "О толковании статьи 49 Конституции Азербайджанской Республики" от 21 октября 2005 года, задача государства и человека, граждан и других лиц не посягать на права и свободы воспринимается как ограничение прав. Законное ограничение прав человека государством

направлено на возведение преграды самовольным отношениям прав других субъектов.

В правовом государстве ограничение прав человека возможно только на основании закона. Данный принцип нашел отражение и в Конституционном законе Азербайджанской Республики "О регулировании осуществления прав и свобод человека в Азербайджанской Республике". Так, согласно статьям 3.1 и 3.4 данного Конституционного закона, предусмотренные Конституцией Азербайджанской Республики и международными договорами, участником которых является Азербайджанская Республика, права и свободы человека могут ограничиваться только законом. Ограничения, вводимые в отношении прав или свобод человека, должны быть направлены на законную цель, предусмотренную Конституцией Азербайджанской Республики и настоящим Конституционным законом, и соразмеряться с данной целью.

Контроль же за законностью, соразмерностью и справедливостью ограничения прав человека осуществляют суды. Определяя правовой порядок и основания ограничения права, законодатель разрешает коллизии, которые могут возникнуть между защитой общественно значимых ценностей государства путем правосудия и обеспечением прав и свобод каждого.

Пленум Конституционного суда в ряде своих постановлений подчеркнул важность соблюдения законодателем принципа правовой определенности при принятии нормативных правовых актов, касающихся регулирования тех или иных общественных отношений. Принцип правовой определенности выступает как один из основных аспектов верховенства права. Весьма важно, чтобы любой закон либо то или иное его положение отвечали принципу правовой определенности. Для обеспечения этого правовые нормы должны быть однозначны и ясны. Это, в свою очередь, должно давать каждому уверенность в защите его прав и свобод и возможности прогнозирования действий правоприменителя. Напротив, неопределенность содержания правовой нормы, создавая в правоприменении возможность для неограниченных суждений, может привести к нарушению верховенства закона, которое должно опираться на тот или иной нормативно-правовой акт, принципов равенства и справедливости

перед законом и судом (Постановления Пленума Конституционного суда "О толковании положений статьи 21 Закона Азербайджанской Республики «Об основах призыва на военную службу в Азербайджанской Республике» и статьи 180.3 Кодекса Азербайджанской Республики об исполнении наказаний " от 22 сентября 2008 года и "О толковании некоторых положений статей 59.1.9 и 60 Уголовного кодекса Азербайджанской Республики от 2 апреля 2012 года).

Пленум Конституционного суда в Постановлении по жалобе Кларка Гордона Морриса от 26 мая 2017 года, отметил в связи с требованием ясности закона, что ясность и прогнозируемость закона должны сочетаться с необходимостью обеспечения общности закона, являющейся одним из важных проявлений правового государства. Следует учесть, что абсолютная ясность текста закона (предусмотрение законодателем в законе всех возможных жизненных ситуаций) нереальна. Поэтому, использование в законе общих понятий неизбежно.

В этом контексте, порой неизбежная неполнота или неопределенность правовых норм устраняется именно посредством судебной практики (Постановление Пленума Конституционного суда по жалобе Р.Джафарова от 18 мая 2012 года).

При этом в судебной практике положения нормативно-правовых актов должны применяться в соответствии с их конституционно-правовым смыслом (Постановление Пленума Конституционного суда «О проверке соответствия некоторых положений статьи 55 Административно-процессуального кодекса Азербайджанской Республики части I статьи 60 Конституции Азербайджанской Республики на основании жалобы М.Мамедова» от 29 апреля 2014 года).

Основным нормативным правовым актом, регулирующим трудовые отношения, возникающие в связи с применением способности физических лиц к труду, является Трудовой кодекс. Данный Кодекс соответствующими правовыми нормами определяет трудовые, социальные, экономические права работников и работодателей в трудовых отношениях и устанавливает минимальный уровень соответствующих гарантий и пр., связанных с этими правами.

Как уже отмечалось, на основании пункта "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса при совершении работником в течение рабочего времени непосредственно на рабочем месте административных проступков или общественно опасных деяний, содержащих состав преступления, подтвержденных решением соответствующего компетентного органа, работодатель в целях защиты интересов собственника и работников, предотвращения возможных нарушений правил охраны труда и обеспечения трудовой дисциплины может отстранить работника от работы на соответствующий период рабочего времени.

Из содержания статьи следует, что отстранение работодателем работника от работы в предусмотренных законодательством случаях носит временный характер и предполагает лишение работника возможности в течение соответствующего рабочего времени выполнять трудовые функции (обязанности), установленные трудовым договором. Законодатель наделил работодателя этими полномочиями для достижения следующих целей:

- защиты интересов собственника и работников;
- предотвращения возможных нарушений правил охраны труда;
- обеспечения трудовой дисциплины.

Как видно, отстранение работника от работы не носит характера меры дисциплинарного взыскания или наказания. Цель заключается в предотвращении неблагоприятных обстоятельств, возможного ущерба, которые могут возникнуть в результате продолжения выполнения работником трудовых функций.

Пунктом "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса законодатель также установил следующие условия отстранения работника от работы:

- совершение работником административных проступков или общественно опасных деяний, содержащих состав преступления, в течение рабочего времени;
- совершение работником административных проступков или общественно опасных деяний, содержащих состав преступления, непосредственно на рабочем месте;

– совершение работником административных проступков или общественно опасных деяний, содержащих состав преступления, подтвержденных решением соответствующего компетентного органа.

Как видно из обращения, спорные моменты при применении отмеченной нормы связаны с тем, решением какого органа должно быть подтверждено совершение работником административных проступков или общественно опасных деяний, содержащих состав преступления, для отстранения его от работы, а также какое именно решение данного органа должно иметь место, если это – орган предварительного следствия.

В этой связи, в первую очередь, следует отметить, что согласно статье 63 Конституции каждый имеет право на презумпцию невиновности. Каждый обвиняемый в совершении преступления считается невиновным, пока его виновность не будет доказана в предусмотренном законом порядке и не будет в связи с этим вступившего в законную силу приговора суда. Никто не может быть признан без приговора суда виновным в совершении преступления.

Презумпция невиновности также отражена в статье 21 Уголовно- процессуального кодекса. Так, на основании данной статьи, всякий обвиняемый в совершении преступления признается невиновным, пока его вина не будет доказана в порядке, предусмотренном настоящим Кодексом, и не будет вступившего в законную силу приговора суда об этом. Признание лица виновным недопустимо даже при наличии основательных подозрений в его виновности.

В соответствии со статьей 8 Кодекса Азербайджанской Республики об административных проступках (далее – Кодекс об административных проступках) лицо, в отношении которого ведется производство по делу об административном проступке, признается невиновным, если его вина не доказана в порядке, предусмотренном настоящим Кодексом, и не установлена вступившим в силу решением судьи, полномочного органа (должностного лица), рассмотревшего производство по делу об административном проступке.

Таким образом, из содержания перечисленных норм следует, что вопрос о виновности лица в совершении уголовного деяния

или административного проступка должен быть подтвержден вступившим в законную силу приговором (решением) суда или решением полномочного органа (должностного лица).

Однако Пленум Конституционного суда считает, что обусловленность в пункте "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса применения такой превентивной меры временного характера, как отстранение работника от работы, вступившим в законную силу судебным решением о виновности лица (а также решением полномочного государственного органа (должностного лица) по делам об административных проступках), создает несоответствие с целями, предусмотренными законодателем в данной статье. Так, как уже отмечалось, цель законодателя в применении отстранения работника от работы как меры временного характера заключается в предотвращении возможных в короткий промежуток времени нарушений правил охраны труда, обеспечении трудовой дисциплины и защите тем самым интересов собственника и работников.

Поэтому, исходя из указанных целей законодателя, Пленум Конституционного суда считает, что временное отстранение работника от работы может применяться до вступления решения суда или полномочного государственного органа (должностного лица) в отношении него в законную силу, либо до прекращения уголовного преследования или производства по делу об административном проступке, то есть до окончательного решения вопроса по уголовному деянию или административному проступку, повлекшим отстранение работника от работы. Применение же меры временного характера в отношении лица после окончательного разрешения дела, то есть вступления в законную силу решения суда или полномочного государственного органа (должностного лица), носит нежелательный характер.

Следует также отметить, что вступившее в законную силу решение суда в отношении лица (или вступившее в силу решение судьи, полномочного органа (должностного лица), рассмотревшего производство по делу об административном проступке), в ряде случаев обуславливает прекращение трудового договора (к примеру, пункт "г" части 1 статьи 74 Трудового кодекса, статья 29 Кодекса об административных проступках и пр.).

Следует иметь в виду, что в уголовно-процессуальном законодательстве для достижения основных целей уголовного судопроизводства предусмотрено применение определенных мер пресечения. Меры пресечения, перечисленные в статье 154.2 Уголовно-процессуального кодекса, носят превентивный характер, их цель зачастую заключается в предотвращении дальнейшей реальной и предполагаемой противоправной деятельности лиц, в отношении которых они применяются.

В статье 154.2.10 Уголовно-процессуального кодекса установлена мера пресечения в виде отстранения от должности. Одновременно в статье 154.4 данного Кодекса отмечается, что меры пресечения, предусмотренные статьями 154.2.1–154.2.9 настоящего Кодекса, являются основными мерами пресечения и не могут быть избраны одна вместе с другой. Отстранение от должности может быть избрано как в качестве основной меры пресечения, так и в виде дополнения к одной из других мер пресечения.

На основании статьи 156.2 Уголовно-процессуального кодекса арест и отстранение от должности могут быть избраны по ходатайству следователя и представлению прокурора, осуществляющего процессуальное руководство предварительным расследованием, а также по собственной инициативе суда, рассматривающего уголовное дело, и только по судебному постановлению.

На основании статей 172.1 и 172.2 Уголовно-процессуального кодекса, отстранение от должности как мера пресечения состоит в запрещении исполнения подозреваемым или обвиняемым своих должностных полномочий, продолжения им выполняемой работы или осуществляемой деятельности. При наличии достаточных оснований для избрания в отношении подозреваемого или обвиняемого меры пресечения в виде отстранения от должности прокурор, осуществляющий процессуальное руководство предварительным расследованием, в 3 (трех)-дневный срок своим мотивированным постановлением может воспретить указанному лицу исполнять должностные полномочия, продолжать выполняемую работу или осуществляемую деятельность. Одновременно прокурор, осуществляющий процессуальное руководство предварительным расследованием,

вносит в суд представление об избрании в отношении подозреваемого или обвиняемого меры пресечения в виде отстранения от должности.

Вместе с тем в статье 172.3 данного Кодекса отмечается, что копия судебного постановления об избрании меры пресечения в виде отстранения от должности немедленно направляется для исполнения администрации места работы подозреваемого или обвиняемого, которая с момента получения копии постановления не вправе позволять подозреваемому или обвиняемому заниматься запрещенной работой или осуществлять запрещенную деятельность.

Как видно, в случае избрания на основании норм Уголовно-процессуального кодекса в отношении лица меры пресечения в виде отстранения от должности исполнение принятого в связи с этим решения выступает в качестве обязанности работодателя. В отличие от этого, отстранение работника от работы по статье 62 Трудового кодекса является правом работодателя. Поскольку в Уголовно-процессуальном законодательстве первоначальным условием для применения меры пресечения в виде отстранения от работы выступает факт признания лица в качестве подозреваемого или обвиняемого, то для отстранения работодателем работника от работы, как логической необходимости, по собственной инициативе на основании совершения общественно опасных деяний, содержащих состав преступления, необходимо решение органа, осуществляющего уголовный процесс, о признании лица подозреваемым или привлечении его в качестве обвиняемого.

В соответствии с этим, Пленум Конституционного суда считает, что в пункте "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса под решением соответствующего компетентного органа, подтверждающим совершение лицом административных проступков, подразумевается соответствующий акт (протокол, определение или решение) о начале производства по делу об административном проступке, принятый в соответствии со статьей 99.4 Кодекса об административных проступках.

На основании вышеизложенного, Пленум Конституционного суда отмечает, что в пункте "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса под решением соответствующего компетентного органа

подразумевается в уголовном судопроизводстве решение о признании лица подозреваемым или привлечении его в качестве обвиняемого, а в производстве по делам об административных проступках- соответствующий акт о начале производства по делу об административном проступке.

Теоретически устанавливает, что решение соответствующего компетентного органа, подтверждающее совершение лицом общественно опасных деяний, содержащих состав преступления, в пункте "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса зачастую связано именно с избранием меры пресечения в виде отстранения от должности, предусмотренной статьей 154.2 Уголовно-процессуального кодекса. В связи с этим Пленум Конституционного суда указывает, что вопрос о том, какую именно меру пресечения применить в отношении подозреваемого или обвиняемого, решается по усмотрению органа предварительного следствия или суда с учетом обстоятельств, установленных уголовно-процессуальным законодательством. Поэтому, в случае признания органом предварительного следствия или судом целесообразности избрания любой иной меры пресечения, а не отстранения от должности, может возникнуть необходимость защиты интересов собственника и работников, предотвращения нарушения правил охраны труда, обеспечения трудовой дисциплины на рабочем месте. В этом случае работодатель, несущий ответственность за обеспечение здоровых и безопасных условий труда, вправе своим мотивированным решением временно отстранить работника от выполнения трудовых функций. Это вытекает и из буквального смысла комментируемой статьи Трудового кодекса. Так, в данной статье указано, что отстранение работника от работы является именно правом, а не обязанностью работодателя.

Пленум Конституционного суда, ссылаясь на часть 2 статьи 62 Трудового кодекса, подчеркивает, что отстранение работника от работы в каждом конкретном случае должно быть задокументировано после сбора соответствующих доказательств (заклЮчения врача, объяснения работников, справок и других официальных документов), необходимость решения работодателя об этом – обосновано, и обоснование не должно носить общего характера. Так, поскольку данная мера влечет за собой

такие неблагоприятные для работника последствия, как приостановление выплаты заработной платы, лишение его возможности выполнять трудовые функции, она может применяться в исключительных случаях, предусмотренных законодательством, лишь в целях защиты общественных (предотвращение вредных и опасных для предприятия и общества последствий) и личных (охрана жизни и здоровья работников) интересов. Кроме того, если необходимость в отстранении работника от работы отпала, то работодатель должен отменить решение об отстранении работника от работы. Если необходимость в применении данной меры отпала, то работник вправе требовать возвращения к выполнению трудовых функций до окончательного решения вопроса. Поскольку отстранение работника от работы носит временный характер, то это решение действует только в период предварительного расследования и судебного разбирательства, а также в ходе производства по делу об административном проступке. После окончания расследования и прекращения уголовного преследования в отношении подозреваемого или обвиняемого, либо направления назначенного наказания на исполнение, а также принятия итогового акта по делу об административном проступке, решение работодателя об отстранении работника от работы утрачивает силу.

Вместе с тем, согласно части 5 статьи 62 Трудового кодекса, работник, считающий отстранение от работы незаконным и необоснованным из-за враждебного отношения к нему работодателя или другого должностного лица, осуществленного на основе фальшивых документов и по другим фактам, может обратиться в суд для восстановления нарушенных прав, защиты чести и достоинства.

Следует иметь в виду, что для лиц, в отношении которых прекращено уголовное преследование, а также производство по делу об административном проступке по оправдательным основаниям, установленным в уголовно-процессуальном законодательстве и пр., предусмотрено право на возмещение ущерба, причиненного в результате ошибки или злоупотребления соответствующего органа.

В статье 5 Закона Азербайджанской Республики "О возмещении ущерба, причиненного физическим лицам в результате

незаконных действий органов дознания, предварительного следствия, прокуратуры и суда" к подлежащему возмещению ущерба отнесены также заработная плата, пенсия, пособие и другие доходы, которых лицо было лишено. В статье 6 данного закона указано, что возмещение ущерба, причиненного в случаях, предусмотренных статьей 5 этого Закона, осуществляется за счет средств государственного бюджета.

На основании вышеизложенного Пленум Конституционного суда приходит к следующим выводам:

- в соответствии с пунктом "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса в целях защиты интересов собственника и работников, предотвращения возможных нарушений правил охраны труда и обеспечения трудовой дисциплины работодатель может мотивированным решением отстранить работника от работы за совершение в течение рабочего времени непосредственно на рабочем месте общественно опасных деяний, содержащих состав преступления или административных проступков, в следующих случаях:

а) в соответствии со статьями 90 и 91 Уголовно-процессуального кодекса при наличии решения органа, осуществляющего уголовный процесс, о признании в качестве подозреваемого или привлечении в качестве обвиняемого;

б) в соответствии со статьей 99.4 Кодекса об административных проступках при принятии соответствующего акта о начале производства по делу об административном проступке.

Руководствуясь частью VI статьи 130 Конституции Азербайджанской Республики, статьями 60, 62, 63, 65-67 и 69 Закона Азербайджанской Республики "О Конституционном суде", Пленум Конституционного суда Азербайджанской Республики

П О С Т А Н О В И Л:

1. В соответствии с пунктом "в" части 1 статьи 62 Трудового кодекса Азербайджанской Республики в целях защиты интересов собственника и работников, предотвращения возможных нарушений правил охраны труда и обеспечения трудовой дисциплины работодатель может мотивированным решением

отстранить работника от работы за совершение в течение рабочего времени непосредственно на рабочем месте общественно опасных деяний, содержащих состав преступления или административных проступков, в следующих случаях:

а) в соответствии со статьями 90 и 91 Уголовно-процессуального кодекса Азербайджанской Республики при наличии решения органа, осуществляющего уголовный процесс, о признании в качестве подозреваемого или привлечении в качестве обвиняемого;

б) в соответствии со статьей 99.4 Кодекса Азербайджанской Республики об административных проступках при принятии соответствующего акта о начале производства по делу об административном проступке.

2. Постановление вступает в силу со дня опубликования.

3. Постановление опубликовать в официальных государственных газетах Азербайджанской Республики и «Вестнике Конституционного суда Азербайджанской Республики», а также разместить на официальном интернет-сайте Конституционного суда Азербайджанской Республики.

4. Постановление является окончательным и не может быть отменено, изменено или официально истолковано ни одним органом или лицом.

TƏDBİRLƏR, GÖRÜŞLƏR, SƏFƏRLƏR

20 Yanvar şəhidlərinin xatirəsi Konstitusiya Məhkəməsində ehtiramla anılıb

Bu il Azərbaycan xalqının qürur ünvanına çevrilmiş 20 Yanvar hadisələrindən 33 il ötür. Xalqımızın yaddaşına qanlı faciə kimi daxil olan 20 Yanvar hadisəsi milli tariximizin ən şanlı və qəhrəmanlıq səhifələrindən birini təşkil edir.

Hər il olduğu kimi, bu il də Qanlı Yanvar şəhidlərinin əziz xatirəsi Konstitusiya Məhkəməsi tərəfindən ehtiramla yad edilib. 20 Yanvar faciəsinin 33-cü ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin sədri, hakimləri və Aparatın məsul əməkdaşları Şəhidlər xiyabanını ziyarət edərək, bu

faciənin qurbanlarını yad ediblər. Sonra Konstitusiya Məhkəməsində anım tədbiri keçirilib. Əvvəlcə faciə qurbanlarının xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla anılıb.

Tədbirdə çıxış edən Konstitusiya Məhkəməsinin sədri Fərhad Abdullayev Qanlı Yanvar faciəsini müstəqil Azərbaycanın tarixində mühüm dönüş nöqtəsi, istiqlal yolumuzun başlanğıcı kimi qiymətləndirib. Bildirilib ki, Azərbaycanda vüsət tapmış milli azadlıq hərəkatını boğmaq məqsədilə Sovet Silahlı Qüvvələrinin Bakı şəhərinə və respublikanın bir neçə rayonuna yeridilərək xalqımıza qarşı misli görünməmiş qırğın törətməklə SSRİ Konstitusiyasının, eləcə də insan hüquqları ilə bağlı beynəlxalq hüquq müqavilələrinin bir sıra normaları kobudcasına pozulub.

20 Yanvar hadisələri beynəlxalq cinayət kimi də qiymətləndirilməlidir. Bu, bəşəriyyət və insanlıq əleyhinə törədilmiş dəhşətli əməl idi. XX əsrdə insanlığa qarşı törədilmiş qırğınların ən dəhşətli səhifələrindən olan 20 Yanvar faciəsi xalqımızın qan yaddaşına əbədi həkk edilib. Bu hadisələr Azərbaycanın gələcək taleyinə, milli azadlıq hərəkatının daha da güclənməsinə, müstəqilliyimizin bərpasına mühüm təsir göstərib.

O müdhiş günlərdə Ulu Öndər Heydər Əliyev kimi qüdrətli liderin respublikada yoxluğunu bütün xalq hiss edirdi. Amma Bakıda olmamasına baxmayaraq, hər kəsdən əvvəl səs verən də məhz Heydər Əliyev oldu. Ümummillə Liderimiz Moskvada SSRİ-nin Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin xüsusi nəzarət altında olmasına baxmayaraq, hadisələrdən dərhal sonra, 1990-cı il yanvarın 21-də silahdaşı, o çətin günlərdə Heydər Əliyevi bir an belə tək qoymayan İlham Əliyevlə birlikdə Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gəldi. Ulu Öndər baş vermiş təcavüzə qəti etirazını bildirməklə, faciəni törədənləri, xüsusilə də, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin sonuncu Baş Katibi Qorbaçovu, Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin rəhbərliyini kəskin ittiham etdi və sovet qoşunlarının Bakıdan çıxarılmasını tələb etdi.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin bu tarixi addımı onun respublikamızın rəhbərliyindən uzaqlaşdırıldığına baxmayaraq, öz xalqı ilə daim bağlı olduğunu bir daha göstərdi.

Diqqətə çatdırılıb ki, Ümummillə Liderin 1993-cü ildə siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra 20 Yanvar faciəsinin baş verməsinin səbəblərinin araşdırılması və onu törədənlərin məsuliyyətə cəlb

olunması istiqamətində mühüm addımlar atıldı. 20 Yanvar hadisələrinə siyasi qiymət ilk dəfə Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən verildi. Məhz Ümummilli Liderimizin təşəbbüsü və göstərişləri ilə 1994-cü ilin martın 29-da parlament “1990-cı il yanvarın 20-də Bakıda törədilmiş faciəli hadisələr haqqında” Qərar qəbul etdi. Beləliklə də, 20 Yanvar faciəsi məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin ardıcıl mübarizəsindən sonra öz siyasi-hüquqi qiymətini aldı.

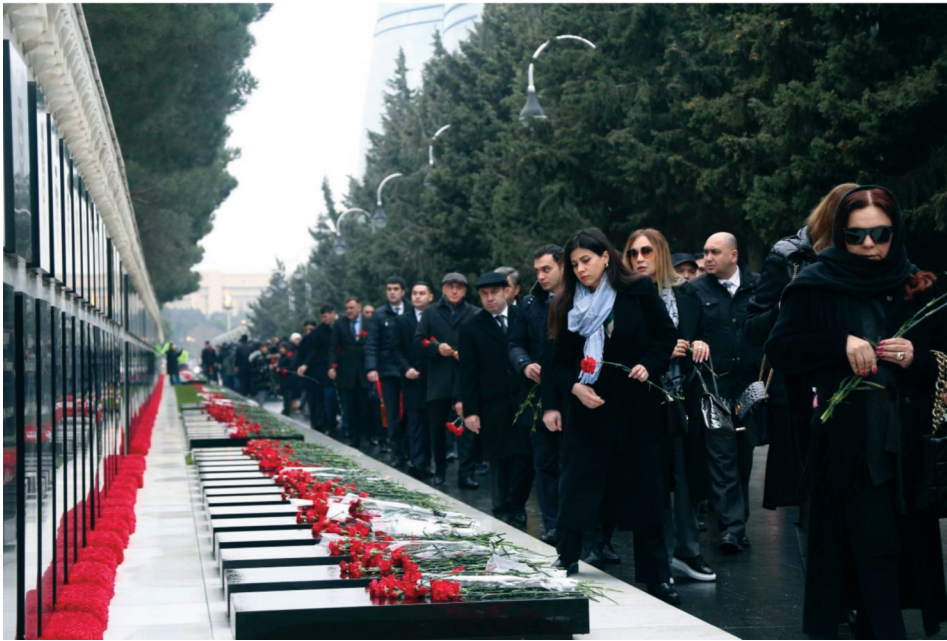
Vurğulanıb ki, 20 Yanvar şəhidlərinin xatirəsini əbədiləşdirmək məqsədilə Ulu Öndər Heydər Əliyev təşəbbüsü ilə Şəhidlər xiyabanında Azərbaycanın azadlığı uğrunda mübarizədə şəhid olanlara həsr olunmuş “Əbədi məşəl” abidə-kompleksi ucaldılıb. Azərbaycan Prezidentinin 2000-ci il yanvarın 17-də imzaladığı Fərmanla 1990-cı il 20 Yanvar faciəsi zamanı şəhid olanlara “20 Yanvar Şəhidi” fəxri adı verilib.

Ulu Öndərin şəhid ailələrini və əlilləri dövlət qayğısı ilə əhatə etdiyini vurğulayan sədr qeyd edib ki, Ümummilli Liderin siyasi xəttini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev şəhid ailələrinin və sağlamlıqlarını itirmiş şəxslərin problemlərinin dövlət səviyyəsində həllini mühüm vəzifələrdən biri kimi qarşıya məqsəd qoyub. Prezidentin gərgin fəaliyyəti nəticəsində şəhid ailələrinin, o cümlədən əlillərin sosial təminatı ildən-ilə daha da möhkəmləndirilib. 2006-cı il yanvarın 19-da dövlətimizin başçısının fərmanı ilə 20 Yanvar şəhidlərinin ailələri üçün Azərbaycan Prezidentinin təqaüdü təsis edilib. Bu şəxslərin maddi və sosial vəziyyəti daim dövlət başçısının diqqətindədir.

Birinci vitse-prezident, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyeva hər zaman şəhid ailələrinə xüsusi nəvaziş, diqqət və qayğı ilə yanaşır, onların sosial təminatı istiqamətində mühüm işlər görülür.

Azərbaycan xalqı və dövləti 20 Yanvar şəhidlərin xatirəsini daim uca tutur. Prezident İlham Əliyev şəhidlərin xatirəsinin uca tutulmasına, şəhid ailələrinin sosial məsələlərinin yoluna qoyulmasına xüsusi diqqət göstərir, hər il yanvarın 20-də Şəhidlər xiyabanını ziyarət edərək “Əbədi məşəl” abidə kompleksinin önünə əklil qoyur.

Qeyd edilib ki, Qanlı Yanvar faciəsi şəhidlərinin qanı yerdə qalmadı. 20 Yanvar şəhidlərinin qəhrəmanlıq salnaməsini 44 günlük Vətən müharibəsinin qəhrəmanları davam etdirdilər.

Bu gün Ulu Öndər Heydər Əliyevin, ölkəmizin müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçmiş bütün şəhidlərin ruhu şaddır. Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə şanlı Azərbaycan Ordusu xalqımızın 30 illik həsrətinə

son qoyaraq torpaqlarımızı erməni işğalından azad edib yeni reallıq yaratdı, dəmir yumruq qalib gəldi. İndi həmin ərazilərdə Azərbaycanın üçrəngli bayrağı dalğalanır. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə genişmiqyaslı quruculuq işlərinə başlanılıb və keçmiş məcburi köçkünlər artıq öz doğma torpaqlarına qayıdırlar.

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanda 2023-cü ilin “Heydər Əliyev İli” elan edilməsi haqqında Sərəncamında qeyd edilir ki, Ulu Öndər Azərbaycan xalqının tarixi yaddaşının bərpası istiqamətində atdığı qətiyyətli addımlar o dövrdə milli ruhun canlanmasına xidmət göstərüb, özünüdərk və soy-kökə qayıdışı təmin edib, müstəqil dövlət quruculuğuna aparən yolun təməl daşına çevrilib.

Sədr vurğulayıb ki, Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Ordumuzun Vətən müharibəsində Şanlı Qələbəsi dövlətçiliyimizin tarixində daim xüsusi yer tutacaq. İşğal olunmuş torpaqların azad edilməsi və dövlətin ərazi bütövlüyünün təmin olunması həm də vətəndaşların Konstitusiyada təsbit edilmiş hüquqlarının bərpası və dövlətin əsasını bərqərar etdi.

Anım mərasiminə yekun vuran sədr qeyd edib ki, 20 Yanvar faciəsi Azərbaycanın müasir tarixinə ən faciəli günlərdən biri, eyni zamanda, xalqımızın qəhrəmanlıq səhifəsi kimi daxil olub, milli müstəqillik uğrunda mübarizəsinin və yenilməz iradəsinin rəmzinə çevrilib.

**Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinə
Azərbaycan Respublikası Vəkillər Kollegiyası və
Azərbaycan Respublikası Gənclər Fondu ilə birgə
gələcək hüquqşünaslar üçün tədbir təşkil edilib**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi gənclərlə işbirliyini davam etdirir. Bu işbirliyinin davamı olaraq fevralın 15-də Konstitusiyaya Məhkəməsinə Azərbaycan Respublikası Vəkillər Kollegiyası və Azərbaycan Respublikası Gənclər Fondu birgə ictimai həyatın bütün sahələrində fəal iştirak edən gənc tələbələrin hüquq sahəsində praktiki biliklərinin artırılması, peşə vərdişlərinin aşılanması və onların maarifləndirilməsi məqsədilə “Vəkil olmaq istəyirəm” adlı Qış Məktəbi layihəsi təşkil olunmuşdur.

Tədbirdə gələcək hüquqşünaslar arasında praktiki hüquqi bilik və bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi, onların natiqlik qabiliyyətinin artırılması baxımından tələbələrin iştirakı ilə səhnələşdirilmiş məhkəmə müsabiqəsi keçirilmişdir.

Sonda tədbir iştirakçıları Konstitusiyaya Məhkəməsinin inzibati binası ilə tanış olublar.

Bakının 12 rayonunun 60 məktəbi arasında hüquq olimpiadası keçirilib

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə Konstitusiya Məhkəməsinin, Elm və Təhsil Nazirliyinin, Gənclər və İdman Nazirliyinin birgə təşkilatçılığı ilə paytaxtın 12 rayonunun 60 məktəbi arasında “Heydər Əliyev və hüquqi dövlət” adlı hüquq olimpiadası keçirilib. Olimpiadada ümumilikdə 1200 şagird iştirak edib.

Hüquq olimpiadasının nəticələrinin elan olunması ilə əlaqədar Bakıdakı 20 sayılı məktəbdə təşkil olunmuş tədbirdə Konstitusiya Məhkəməsinin hakimləri və Aparatının əməkdaşları, Elm və Təhsil Nazirliyinin, Gənclər və İdman Nazirliyinin məsul nümayəndələri, qalib şagirdlər, müəllimlər və valideynlər iştirak ediblər.

Tədbirdə əvvəlcə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib, Vətən uğrunda canından keçən şəhidlərimizin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla anılıb.

Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi Ceyhun Qaracayev, elm və təhsil nazirinin müavini İdris İsayev, gənclər və idman nazirinin müavini Fərhad Hacıyev çıxış edərək bildiriblər ki, bu il ölkə ictimaiyyəti müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, xalqımızın Ulu

Öndəri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyini böyük ehtiramla qeyd edir. Çıxışlarda Azərbaycanda demokratik dəyərlərin bərqərar olması, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesinin başlanılmasının Ümummilli Lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olduğu xüsusi vurğulanaraq, Ulu Öndərin həyata keçirdiyi əsaslı islahatların respublikamızı inkişaf yoluna çıxarmaqla yanaşı, ilk milli Konstitusiyanın hazırlanması və qəbulu üçün şərait yaratdığı qeyd olunub.

Çıxış edənlər vurğulayıblar ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi ilə hazırlanmış yeni Konstitusiya dövlət quruluşunun əsaslarını müəyyən edərək, xalqın dövlət hakimiyyətinin yeganə mənbəyi olmasını bəyan edib. Azərbaycanın bugünkü sosial-iqtisadi inkişafının, milli dövlətçiliyimizin möhkəmlənməsinin, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində həyata keçirilən mütərəqqi hüquqi islahatların əsası məhz Ümummilli Lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Diqqətə çatdırılıb ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə bütün sahələrdə aparılan uğurlu islahatlar, əldə olunan nəticələr xalqın sabaha inamını qat-qat artırır. Ulu Öndər Heydər Əliyev siyasətinin uğurla həyata keçirilməsi müstəqilliyimizi möh-

kəmləndirir, dövlətçiliyimizi qüdrətləndirir və nəticədə beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın rolunu və nüfuzunu daha da genişləndirir.

Konstitusiya Məhkəməsi Aparatının Konstitusiya hüququ şöbəsinin müdiri Dürdanə Məmmədova Konstitusiya Məhkəməsinin sədri Fərhad Abdullayevin təbrikini tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdıraraq, olimpiadanın nəticələrini elan edib. Olimpiadanın nəticələrinə əsasən, Xəzər rayonu birinci, Qaradağ rayonu ikinci, Nizami rayonu isə üçüncü yerə layiq görülüb.

Məktəblilərin yarışında isə birinci yeri Xəzər rayonunun 149 sayılı tam orta məktəbi, ikinci yeri Nizami rayonunun 229 sayılı tam orta məktəbi, üçüncü yeri Xəzər rayonunun 136 sayılı tam orta məktəbi tutub.

Sonda hüquq olimpiadasının qaliblərinə və yüksək bal toplayaraq fərqlənmiş 170 şagirdə Konstitusiya Məhkəməsinin, Elm və Təhsil Nazirliyinin, Gənclər və İdman Nazirliyinin təsis etdiyi diplom və hədiyyələr təqdim olunub.

**Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsi
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Türk dünyası
iqtisad fakültəsində hüquq olimpiadası keçirib**

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə Konstitusiyaya Məhkəməsinin, Elm və Təhsil Nazirliyinin, Gənclər və İdman Nazirliyinin birgə təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Türk dünyası iqtisad fakültəsində “Heydər Əliyev və hüquqi dövlət” adlı hüquq olimpiadası keçirilib. Olimpiadaya Bakı Slavyan Universitetinin Humanitar və Sosial elmlər fakültəsinin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinə təcrübə keçən tələbələri də qoşulmuşlar.

Hüquq olimpiadasının nəticələrinin elan olunması ilə əlaqədar təşkil olunmuş tədbirdə Konstitusiyaya Məhkəməsi Aparatının məsul əməkdaşları, Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin, Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin məsul nümayəndələri, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Türk dünyası iqtisad fakültəsinin müəllimləri və tələbələr iştirak etmişlər.

Tədbirdə əvvəlcə Azərbaycan və Türkiyə Respublikalarının Dövlət Himnləri səsləndirilmiş, Vətən uğrunda canından keçən şəhidlərimizin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla anılmışdır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Türk dünyası iqtisad fakültəsinin dekanı, professor, doktor Mehmet Yüce, həmin fakültənin müəllimlərindən h.ü.f.d Xanəhmədov Nəriman, Muradzadə İmanqulu çıxış edərək bu il ölkə ictimaiyyətinin müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, xalqımızın Ulu Öndəri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyini böyük ehtiramla qeyd etməsini bildirmiş, Azərbaycanda demokratik dəyərlərin bərqərar olmasının, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesinin başlanılmasının Ümummilli Lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olduğunu xüsusilə vurğulayaraq, Ulu Öndərin həyata keçirdiyi əsaslı islahatların respublikamızı inkişaf yoluna çıxarmaqla yanaşı, ilk milli Konstitusiyanın hazırlanması və qəbulu üçün şərait yaratdığını qeyd etmişlər.

Çıxış edənlər Ümummilli Lider Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi ilə hazırlanmış yeni Konstitusiyanın dövlət quruluşunun əsaslarını müəyyən edərək, xalqın dövlət hakimiyyətinin yeganə mənbəyi olmasını bəyan etməsini, milli dövlətçiliyimizin möhkəmlənməsinin, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində həyata keçirilən mütərəqqi hüquqi islahatların əsasının məhz Ümummilli Lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olmasını vurğulamışlar.

Konstitusiya Məhkəməsi Aparatının Konstitusiya hüququ şöbəsinin müdiri Dürdanə Məmmədova Konstitusiya Məhkəməsinin sədri Fərhad Abdullayevin təbrikini tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdıraraq, olimpiadanın nəticələrini elan etmişdir. Olimpiadanın nəticələrinə əsasən, yüksək bal toplayaraq fərqlənmiş 14 tələbəyə Konstitusiya Məhkəməsinin təsis etdiyi diplom və hədiyyələr təqdim olunmuşdur.

**Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin
kollektivi “Heydər Əliyev İli” çərçivəsində
ağacəkmə aksiyasında iştirak edib**

Ulu Öndər Heydər Əliyevin 100 illiyi ilə əlaqədar olaraq “Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin “Heydər Əliyev İli” elan olunması ilə bağlı tədbirlər planı”nın icrası çərçivəsində martın 18-də Konstitusiya Məhkəməsinin kollektivi Qaradağ rayonu Müşfiqabad qəsəbəsində ağacəkmə aksiyası keçirib.

Aksiyanın təşkil edilməsində əsas məqsəd Azərbaycanda ətraf mühitin və meşə zolaqlarının qorunması və mühafizəsini hər zaman diqqətdə saxlamış Ulu Öndər Heydər Əliyevin əziz xatirəsini yad etmək, həmçinin, yaşıllıqların və parkların salınması ilə ekoloji vəziyyəti yaxşılaşdırmaq, ümumilikdə ətraf mühitin qorunması hissini aşılamaqla ekoloji problemlərə qarşı mübarizəyə səsləməkdir. Ölkəmizdə digər sahələrə olduğu kimi ekologiyaya olan qayğı bu gün də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilir, yaşıllaşdırma siyasəti istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir.

Aksiya zamanı qeyd olunan ərazinin iqlim şəraitinə uyğun müxtəlif növ yüz ədəd ağac əkilib.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsində Avropa Şurasının Bakıdakı Ofisinin rəhbəri Petr Zix ilə görüş olub

Martın 2-də Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin sədri Fərhad Abdullayev Avropa Şurasının Bakıdakı Ofisinin rəhbəri Petr Zix ilə görüşüb.

Görüşdə Fərhad Abdullayev Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin fəaliyyəti haqqında məlumat verərək, Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Şurası arasında səmərəli hüquq əməkdaşlığının vacibliyini qeyd edərək ölkəmizdə məhkəmə-hüquq sahəsində aparılan islahatlar, insan hüquqlarının təmin olunması sahəsində məhkəmələrin qarşısında duran vəzifələri, habelə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi ilə əməkdaşlığın və həmin məhkəmənin presedent hüququnun əhəmiyyəti vurğulanmışdır.

Avropa Şurasının Bakıdakı Ofisinin rəhbəri Petr Zix Azərbaycanla Avropa Şurası arasında əməkdaşlıq və qarşılıqlı anlaşma əsasında həyata keçirilən bir sıra layihələr haqqında məlumat vermiş, bu əməkdaşlığın məhkəmə-hüquq sahəsində daha da genişləndirilməsinin xüsusi önəmini diqqətə çatdırmışdır. O, gələcəkdə də Konstitusiyaya Məhkəməsi ilə əməkdaşlığın faydalı olacağına ümid etdiyini və qarşılıqlı əlaqələrin inkişafında maraqlı olduğunu vurğulamışdır.

Sonda sədr qurumlar arasında səmərəli əməkdaşlığın davam edəcəyinə ümidvar olduğunu qeyd etmiş və Petr Zixə ölkəmizdəki fəaliyyətində uğurlar arzulamışdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Sədri Fərhad Abdullayev Strasburq şəhərinə işgüzar səfər etmişdir

Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin sədri Fərhad Abdullayev yanvar ayının 27-də İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin “İnsan hüquqlarının müdafiəsi vasitəsilə demokratiyanı qoruyan hakimlər” mövzusunda keçirdiyi beynəlxalq Məhkəmə Seminarında iştirak etmək üçün Fransanın Strasburq şəhərində işgüzar səfərdə olub. Tədbirin açılışında İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin sədri Siofra O`Liri çıxış etmişdir.

Seminarın praktiki hissəsində ifadə azadlığı və demokratiya, azad seçki hüququ, hakimlərin müstəqilliyi və qərəzsizliyi və digər hüquqi məsələlər üzrə bir sıra Avropa ölkələri məhkəmələrinin hakimlərinin məruzələri dinlənilmişdir.

Məhkəmə Seminarından sonra Avropa Məhkəməsinin 2023-cü il üçün məhkəmə ilinin başlanması ilə əlaqədar təntənəli iclas keçirilmişdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
KONSTITUSİYA MƏHKƏMƏSİNİN
MƏLUMATI

Redaktorlar:

Kamran Yusifov

Tələt Binnətzadə

Orxan Rzayev

Fidan Əlixanova

Cəmilə Məmmədova

Nigar Yusubova

Fidan Mövsümova

Günəl Kərimova-Səmədova

Çapa imzalanmışdır 30.03.2023.

Kağız formatı 70x100 1/16.

Fiziki çap vərəqi 6,25.